

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie

Diplomová práce

Nezaměstnanost v Evropské unii

Diplomant: Lucie Laštovková

Vedoucí práce: PhDr. Milena Tichá, Csc.

Praha 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem samostatně vypracovala diplomovou práci na téma *Nezaměstnanost v Evropské unii*. Použitou literaturu a další podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Praze dne *12. 4. 2007* .....

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat PhDr. Mileně Tiché za vzorné vedení a trpělivost, i za užitečné rady a připomínky, které mi poskytovala během zpracování této diplomové práce.

Obsah

Úvod	5
1. Pojem nezaměstnanost	8
1.1 Vymezení nejdůležitějších pojmů.....	8
1.2 Podstata a příčiny nezaměstnanosti.....	9
1.3 Formy nezaměstnanosti.....	11
1.4 Důsledky nezaměstnanosti.....	13
2. Metody měření nezaměstnanosti	16
2.1 Obecná míra nezaměstnanosti.....	17
2.2 Registrovaná míra nezaměstnanosti.....	17
2.3 Metoda ILO.....	18
2.4 Metoda EUROSTATu.....	19
3. Vývoj nezaměstnanosti v Evropské unii	20
3.1 Míra nezaměstnanosti v zemích EU v letech 1995 – 2005.....	21
3.2 Specifika nezaměstnanosti v Evropské unii.....	25
3.3 Současný stav nezaměstnanosti v Evropě	26
3.4 Vývoj nezaměstnanosti ve vybraných regionech EU.....	44
3.4.1 Irsko.....	44
3.4.2 Německo.....	53
4. Politika zaměstnanosti v Evropské unii	65
4.1 Dokumenty EU určené k boji s nezaměstnaností.....	65
4.2 Aktivní a pasivní politika zaměstnanosti.....	70
4.3 Volný pohyb pracovních sil.....	71
Závěr	74
Použitá literatura	76

Úvod

Existuje několik strukturálních ukazatelů, pomocí nichž lze hodnotit úspěšnost dané ekonomiky. Kromě tempa ekonomického růstu, míry inflace a platební bilance patří mezi tyto ukazatele také míra nezaměstnanosti.

K výběru tématu *Nezaměstnanost v Evropské unii* mě vedl jednak osobní zájem o tuto problematiku, jednak to, že je to oblast, o kterou se velice zajímá i široká veřejnost. Právě nezaměstnanost totiž patří k ukazatelům, které se v nejrůznějších statistikách zveřejňují nejčastěji, a pro občany je nejlépe srozumitelný. Zmíněný všeobecný zájem však s sebou nese velké celospolečenské obavy při zvyšující se míře nezaměstnanosti.

Ačkoliv se státy Evropské unie snaží dosahovat co nejnižší míry nezaměstnanosti, ne všem se toto daří. Zajímalo mě proto, jaké důvody se skrývají za tak vysokou evropskou nezaměstnaností a jak problém nezaměstnanosti řeší jednotlivé státy Evropské unie. Dozvědět jsem se také chtěla, zda členství v Evropské unii může zemi pomoci vyřešit problém s vysokou nezaměstnaností.

Všichni autoři, s jejichž publikacemi jsem pracovala, chápou vysokou nezaměstnanost jako jeden z nejnápadnějších problémů, který zhoršuje ekonomickou situaci země. Jejich závěry však nepostihují problematiku nezaměstnanosti v úplnosti. Bádání v této oblasti končí rokem 2000 (Brdek, Halásková, Kotýnková), pokud zahrnuje informace novější, nejsou tyto detailně rozpracovány (Cihelková). Proto se předkládaná diplomová práce pokusí shrnout dosavadní známé informace a navázat v pohledu na evropskou nezaměstnanost až do roku 2005.

Cílem této diplomové práce tedy bude postihnout vývoj nezaměstnanosti v EU během let 1995 – 2005 a zaměřit se na některé problémy, které s sebou vysoká nezaměstnanost nese.

Nezaměstnanost v EU je vysoká. Lze však předpokládat, že se mezi jednotlivými státy bude lišit. Cílem bude také dokázat, že ženy vykazují v porovnání s muži menší míru zaměstnanosti. Zaměřím se i na skupinu mladých lidí, o níž se ekonomické publikace zmiňují jako o skupině nejvíce rizikové, nejvíce ohrožené nezaměstnaností.

Proto se dá předpokládat, že i ve státech EU bude tato hypotéza potvrzena. Domnívám se ale, že bude záležet také na tom, jak vysokého stupně vzdělání dotyční dosáhli. Dosažená úroveň vzdělání bude podle mého názoru stát za nižší mírou nezaměstnanosti i u dalších věkových skupin.

V první kapitole je rozebrán pojem nezaměstnanost a jsou představeny a vysvětleny pojmy, které jsou nutné pro správné pochopení této problematiky. Nastíněn je pohled na nezaměstnanost v pojetí dvou nejvýznamnějších ekonomických škol – keynesiánců a neoklasiků. Jsou představeny jednotlivé formy nezaměstnanosti. Bližší pohled se věnuje příčinám nezaměstnanosti a důsledkům, které s sebou nezaměstnanost přináší pro jednotlivce i pro ekonomiku.

Druhá kapitola se věnuje metodám měření nezaměstnanosti. Jsou vysvětleny rozdíly mezi obecnou a registrovanou mírou nezaměstnanosti a také je poukázáno na odlišné chápání pojmu nezaměstnaný v pojetí dvou mezinárodních organizací – ILO a EUROSTATu.

Stěžejní část diplomové práce – třetí kapitola – se věnuje pohledu na vývoj nezaměstnanosti v Evropské unii v letech 1995 – 2005. První část této kapitoly se soustředí na průřez všech členských zemí a je v ní poukázáno na některé problémy nezaměstnanosti v různých státech EU – rozdílnou míru nezaměstnanosti na úrovni států a regionů. Další podkapitoly předkládají pohled na strukturálně podmíněnou nezaměstnanost, na vyšší míru nezaměstnanosti žen a na vyšší míru nezaměstnanosti dvou rizikových věkových skupin – mladých ve věku 15 – 24 let a starších osob ve věku 55 – 64 let. Průběžně je sledován vliv těchto problémů na vznik dlouhodobé nezaměstnanosti. V druhé části třetí kapitoly je pozornost věnována představení dvou států se specifickým vývojem nezaměstnanosti – Irsko a Německo. Irsko bylo zvoleno jako příklad země, která se dokázala vypořádat s vysokou mírou nezaměstnanosti a nyní patří mezi nejvíce prosperující ekonomiky EU. Německo slouží jako ukázka země, která, ač jedna z nejmocnějších ekonomik EU, se potýká nejen s vyšší mírou nezaměstnanosti, ale zejména s obrovskými regionálními rozdíly v nezaměstnanosti.

Na představení nejvýznamnějších dokumentů EU, které se týkají řešení evropské nezaměstnanosti, se soustředí čtvrtá kapitola. Jsou předloženy základní informace o

cílech Bílé knihy, Maastrichtské a Amsterodamské smlouvy, Lisabonské strategie a je nastíněno, jaké způsoby politiky zaměstnanosti lze uplatňovat. Závěr této kapitoly je věnován postoji jednotlivých zemí k volnému pohybu pracovních sil, který byl považován za způsob, jímž by se mohla nezaměstnanost alespoň částečně snížit.

1.1 Významný příspěvek

Zaměstnaní. Mladí zaměstnaní patří k nejvíce dynamické části pracovní síly. Vzhledem k tomu, že pracovní síla je v současnosti v rozvoji, je důležité, aby mladí lidé získali dostatek zkušeností a dovedností, aby mohli úspěšně konkurovat na pracovním trhu. Zaměstnaní mladí lidé jsou klíčem k pracovní aktivitě (Český statistický úřad).

Nezaměstnaní. Nezaměstnanost je stav, kdy člověk je připraven vykonávat práci, ale v současnosti není zaměstnan. Nezaměstnanost je důležitým ukazatelem ekonomické situace a její snížení je klíčem k pracovní aktivitě (Český statistický úřad).

Ekonomický sektor. Ekonomický sektor je klíčem k pracovní aktivitě a růstu. Vzhledem k tomu, že pracovní síla je v rozvoji, je důležité, aby mladí lidé získali dostatek zkušeností a dovedností, aby mohli úspěšně konkurovat na pracovním trhu.

Ekonomický sektor. Ekonomický sektor je klíčem k pracovní aktivitě a růstu. Vzhledem k tomu, že pracovní síla je v rozvoji, je důležité, aby mladí lidé získali dostatek zkušeností a dovedností, aby mohli úspěšně konkurovat na pracovním trhu.

1. Pojem nezaměstnanost

V úvodní kapitole budou vysvětleny nejdůležitější pojmy, které jsou pro pochopení problematiky nezaměstnanosti nezbytné a které budou v diplomové práci užívány. V další části této kapitoly budou představeny dva ekonomické pohledy na nezaměstnanost. Budou nastíněny příčiny nezaměstnanosti a některé formy nezaměstnanosti a též bude poukázáno na dopad a důsledky nezaměstnanosti.

1.1 Vymezení nejdůležitějších pojmů

Zaměstnaní. Mezi zaměstnané patří všechny osoby ve věku nad 15 let, které během referenčního týdne pracovaly alespoň jednu hodinu za mzdu nebo mají příjem ze sebezaměstnání (tzn. zaměstnání ve vlastním podniku). Patří mezi ně i ti lidé, kteří práci mají, ale momentálně ji z určitého důvodu nevykonávají (např. z důvodu nemoci, dovolené atp.). Zaměstnaným je tedy každý, kdo vyvíjí jakoukoliv odměňovanou pracovní aktivitu (Český statistický úřad).

Nezaměstnaní. Nezaměstnaní jsou osoby ve věku nad 15 let, které jsou schopny vykonávat práci, ale v současné době žádné zaměstnání za mzdu nevykonávají a nemají ani příjem ze sebezaměstnání. Další podmínky, které jsou nutné pro zařazení člověka mezi nezaměstnané, jsou, že si dotyčný v posledních 14 dnech aktivně hledal placené zaměstnání a byl připraven k nástupu do práce nejpozději do 14 dnů. Jako nezaměstnané jsou označovány i ty osoby, které práci již našly a nejpozději do 14 dnů do ní nastoupí.

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Pojem ekonomicky aktivní obyvatelstvo zahrnuje všechny obyvatele ve věku 15 – 64 let, kteří jsou schopni pracovat a chtějí pracovat. Patří sem tedy jak zaměstnaní, tak i nezaměstnaní.

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. Mezi ekonomicky neaktivní patří obyvatelé ve věku nad 15 let, kteří nepracují a ani o získání zaměstnání neusilují. Jsou zde

zahrnutí například studenti, ženy na mateřské dovolené, důchodci, vojáci, bezdomovci...

Míra zaměstnanosti. Pojem míra zaměstnanosti se vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných na počtu všech osob ve věku 15 a více let (Český statistický úřad).

Míra nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných na počtu všech osob ve věku 15 a více let (blíže o měření míry nezaměstnanosti bude pojednáno v kapitole č. 2).

Míra ekonomické aktivity. Míra ekonomické aktivity vyjadřuje podíl zaměstnaných a nezaměstnaných na počtu všech osob ve věku nad 15 let (Český statistický úřad).

Pracovní síla. Pojem pracovní síla se označuje součet všech zaměstnaných a nezaměstnaných.

1.2 Podstata a příčiny nezaměstnanosti (Nezaměstnanost z pohledu neoklasické a keynesiánské ekonomické školy)

Existuje několik názorů na podstatu a příčiny nezaměstnanosti. Nyní budou představeny pohledy dvou nejvýznamnějších ekonomických škol – neoklasicismu a keynesiánství.

Neoklasická ekonomická teorie je postavena na rovnováze na trhu, na hledání rovnovážného stavu mezi nabídkou a poptávkou. Trh podle ekonomů zastávajících neoklasické stanovisko dokáže rovnováhu nastolit sám, nejsou proto potřebné žádné vnější zásahy. „Jelikož pracovní síla je v optice tohoto paradigmatu zbožím jako každé jiné zboží, je nezaměstnanost jen výsledkem působení tržního mechanismu a jako taková je do určité míry funkční. Je výrazem krátkodobé nerovnováhy mezi poptávkou a nabídkou práce, ..., kterou tržní mechanismus prostřednictvím ‚neviditelné ruky‘ po uplynutí určitého období přizpůsobování se poptávky a nabídky opět odstraní“ (Mareš 2002). Likvidace nezaměstnanosti není pro ekonomiku přínosná, protože právě při

nezaměstnanosti se zvyšuje konkurence na trhu práce, zaměstnanci odvádějí lepší výkony a vykazují zvýšenou produktivitu.

Neoklasická ekonomická teorie zavedla termín tzv. přirozené míry nezaměstnanosti. Tato přirozená míra nezaměstnanosti označuje určitý počet lidí, kteří jsou nezaměstnaní dobrovolně, protože buď nejsou ochotni pracovat za nabízenou mzdu, nebo odešli z jedné práce a hledají jiné zaměstnání s lepšími podmínkami. Přirozená nezaměstnanost odpovídá nezaměstnanosti dobrovolné (Mareš 2002).

Jmenovaná teorie označuje za nejdůležitější příčinu vzniku nezaměstnanosti „neochotu pracovat za podmínek, které jsou ještě přijatelné pro zaměstnavatele, ale které pracovní síla považuje již za nevyhovující, ať už jde o podmínky mzdové, či jiné“ (Mareš 2002). Další příčinou pak můžou být štědré sociální dávky od státu – podpora v nezaměstnanosti, které demotivují člověka v jeho snaze najít si práci, a ten pak zůstává nezaměstnaným a pobírá dávky blížíící se minimální mzdě. Takzvaně se mu „nevyplatí pracovat“. Příčina je také spatřována v tlaku odborů, které se snaží přimět podnikatele k udržení určité úrovně mezd, podnikatelé tedy nemohou mzdy snižovat, a tak nemůžou přijímat více lidí do zaměstnání (Mareš 2002).

Neoklasická ekonomie se snaží k boji s nezaměstnaností využívat hlavně dostatečné nabídky pracovních míst. Chce omezovat státní zásahy do trhu práce, nechat podnikatelům volnou ruku při tvoření mezd a nestanovovat žádnou minimální mzdu.

Naproti tomu nezaměstnanost je v pojetí keynesiánské ekonomické teorie nežádoucím jevem. Keynesiánci přinášejí pojmem dlouhodobé nedobrovolné nezaměstnanosti. U ní podle Keynese nejde: „ani o vyhýbání se práci vůbec, ani o neochotu pracovat za nepříznivých (mzdových, ale i jiných) podmínek“ (Mareš 2002). Jako příčinu nezaměstnanosti spatřuje tato ekonomická škola zejména celkově nízkou poptávku. Kvůli ní se vynakládá menší množství investic, podniky produkují méně, a tudíž zaměstnávají i méně zaměstnanců. Kvůli tomuto stavu se pak ještě víc prohlubuje nedostatečná poptávka. Lidé nabízejí svou pracovní sílu, ale ta převyšuje poptávku po pracovní síle, proto uchazeči nenaleznou zaměstnání ani za nízké mzdy (Mareš 2002). Druhou hlavní příčinou nezaměstnanosti je pak podle Keynesa technologický pokrok, který nahrazuje lidskou pracovní sílu stroji. Technologický pokrok je tak prudký, že se nestačí vytvářet nová pracovní místa pro uvolněnou pracovní sílu. Dlouhodobá

nedobrovolná nezaměstnanost je tedy podle keynesiánců plýtváním s ekonomickými zdroji.

Podle keynesiánců má hlavní úlohu v boji s nezaměstnaností zastávat stát, který by měl stimulovat agregátní poptávku, čímž by se zvýšila produkce a snížila zároveň i nezaměstnanost. Ke stimulaci poptávky chtějí keynesiánci vhnout víc peněz do oběhu. Proto vidí pozitivně i sociální dávky a podpory v nezaměstnanosti, protože pomocí nich si i nezaměstnaní mohou koupit více, čímž opět roste poptávka.

1.3 Formy nezaměstnanosti

Frikční nezaměstnanost. K frikční nezaměstnanosti dochází prakticky neustále kvůli přesouvání pracovních sil mezi různými pracovními oblastmi nebo mezi různými lokalitami. Tato forma nezaměstnanosti nastává při změně zaměstnání, při přestěhování se do jiného města, tehdy, když absolventi hledají zaměstnání po ukončení školy. Také ženy hledající práci po skončení mateřské dovolené patří mezi frikčně nezaměstnané. V těchto chvílích může být člověk na určitou dobu registrován jako nezaměstnaný, nebývá to ovšem po dobu nijak dlouhou. Jak uvádí Mareš (2002, s.16), dobu frikční nezaměstnanosti z velké části ovlivňuje výše dávek v nezaměstnanosti. Pokud jsou dávky štědré, není člověk pod takovým tlakem, aby se zaměstnání snažil nalézt co nejdříve. Dovolí si proto být delší dobu bez zaměstnání, než pokud je výše dávek nízká.

Frikční nezaměstnanost není pro ekonomiku příliš velkou hrozbou. Problémem by se stala tehdy, když by počet frikčně nezaměstnaných rostl a frikčně nezaměstnaní by nemohli zaměstnání nalézt delší dobu. Takovým případům se však ekonomika snaží zabránit zejména poskytováním informací jak zaměstnancům o volných pracovních místech, tak zaměstnavatelům o volných osobách. Důležitou oporou proti frikční nezaměstnanosti je též vzdělávání.

Strukturální nezaměstnanost. Vlivem moderních technologií zastanou stroje více práce, a proto není nutné přijímat do zaměstnání nové pracovní síly. Počet pracovních

míst se naopak z tohoto důvodu snižuje. Zároveň dochází k zavírání neefektivních podniků nebo rovnou k omezování až rušení celých hospodářských odvětví. Důsledkem toho je vznik strukturální nezaměstnanosti. Z uzavřených firem a podniků, stejně jako z celých odvětví, proudí řady nezaměstnaných lidí.

Ačkoliv může trh práce nabízet velké množství volných pracovních míst, mohou tito nezaměstnaní mít s nalezením práce problém. Volná pracovní místa jsou totiž nabízena v jiném odvětví, a vyžadují proto jinou kvalifikaci, než strukturálně nezaměstnaní obvykle mají, nebo se vyskytují v jiné lokalitě, než která je strukturální nezaměstnaností postižena.

Řešením této formy nezaměstnanosti je přeškolení nezaměstnaných z již neprosperujících odvětví, jejich rekvalifikace pro vstup do zaměstnání v jiné oblasti. Strukturální nezaměstnanost, jak bude ukázáno v další části diplomové práce, byla a stále je velkým problémem v některých regionech EU.

Osoby postižené strukturální nezaměstnaností jsou zároveň nejvíce ohroženy dlouhodobou nezaměstnaností.

Cyklická nezaměstnanost. Jak už název napovídá, cyklická forma nezaměstnanosti se objevuje v souvislosti s hospodářským cyklem. V období recese, kdy klesá celková výkonnost ekonomiky, dochází současně i ke snížení poptávky po zboží, což zároveň ovlivňuje i nabídku. Snižuje se proto i počet zaměstnanců. Většinou se tato nezaměstnanost vyrovná v dalším období cyklu – v období expanze, tedy hospodářského růstu.

Sezónní nezaměstnanost. V ekonomice existují odvětví, která nabízejí pracovní místa jen v určitém ročním období. Proto v ročním období, které není pro výkon tohoto zaměstnání příznivé, dochází k nárůstu nezaměstnaných právě z těchto odvětví. Ekonomika touto formou nezaměstnanosti víceméně předpokládá. Odvětví postižená sezónní nezaměstnaností navíc během zbytku roku prosperují, tudíž si zaměstnanci těchto oborů můžou dovolit zůstat nějakou dobu bez zaměstnání. Nejčastěji se sezónní nezaměstnanost dotýká stavebnictví, zemědělství a turistických služeb.

Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost. Mezi dobrovolně nezaměstnané lze zařadit všechny osoby, které sice momentálně nepracují, ale pracovat chtějí a brzy do zaměstnání nastoupí. Dobrovolná nezaměstnanost je většinou způsobena prodlevou

mezi ukončením jednoho zaměstnání a nástupem do jiného. Mezi dobrovolně nezaměstnané patří i osoby, které jsou dostatečně finančně zajištěné, a proto pracovat nemusejí, nebo za stávajících mzdových podmínek dají raději přednost volnému času před zaměstnáním. Kromě mezd má na dobrovolnou nezaměstnanost vliv ještě výše, délka a podmínky sociálních dávek a výše daní (Hindls, Holman, Hronová 2003).

Nedobrovolná nezaměstnanost je důsledkem špatné situace v ekonomice - špatného složení pracovního trhu, nízké nabídky volných pracovních míst nebo nedostatku pracovních míst v určitém oboru. Nezaměstnané osoby práci aktivně hledají, jsou ochotny vzít i práci pod úroveň jejich kvalifikace nebo za nižší mzdu, ale nenacházejí volná pracovní místa.

Krátkodobá a dlouhodobá nezaměstnanost. Kromě výše uvedených forem nezaměstnanosti lze vymezit nezaměstnanost i podle dalších kritérií. Jedním z nich je délka doby, po kterou je člověk nezaměstnaný. Podle ní lze potom vymezit nezaměstnanost krátkodobou a dlouhodobou.

O nezaměstnanosti krátkodobé lze hovořit tehdy, je-li osoba bez práce po dobu kratší než jeden rok.

Nezaměstnanost dlouhodobá je taková, při níž se nezaměstnaný snaží najít práci po dobu delší, než je jeden rok. Dlouhodobá nezaměstnanost s sebou nese negativní dopad nejen na postiženého jedince, ale i na ekonomiku každého státu.

1.4 Důsledky nezaměstnanosti

Nezaměstnanost je velkým problémem jak pro jednotlivce, jehož postihla, a pro jeho rodinu, tak i pro hospodářskou situaci celé země. Jak již bylo uvedeno výše, ekonomiku nejvíce ohrožuje nezaměstnanost dlouhodobá, která se často vyvíjí z nezaměstnanosti strukturální.

Nezanedbatelné problémy s sebou přináší nezaměstnanost pro jednotlivého člověka, který se s ní potýká. „I když je práce pro člověka časově náročná, namáhavá a vyčerpávající, na druhé straně mu zajišťuje osobnostní rozvoj, pocit uspokojení a

životního smyslu. Práce jako přírodní i kulturní aktivita, jako jednota fyzické a duchovní námahy, totiž odpovídá hlubinné biologické potřebě člověka přiměřeně zatěžovat bytostné síly, konfrontovat je s rodově příbuznými silami a strukturami přírody. Proto nezaměstnaný člověk, který může a chce pracovat, se souhrnným negativním účinkem práce a protipřírodní kultury na planetu bez vážných vnitřních konfliktů zabývat nemůže. Práce mu totiž přinášela obživu, uznání společností, pocit elementární sebeúcty, a do jisté míry udržovala i jeho fyzické a duševní zdraví. ... Fakticky až v okamžiku její ztráty se může postiženým lidem negativně ukázat nejen její viditelná a uznávaná funkce ekonomická, nýbrž i její skrytá a přehlížená funkce seberealizační, osobnostně konstitutivní, a význam práce pro jejich štěstí a zdraví“ (Buchtová a kol. 2002). Jak vyplývá z uvedeného citátu, mít zaměstnání je důležité nejenom kvůli získávání finančních prostředků. Kvůli nemožnosti pracovat se člověku snižují nejen příjmy, ale i jeho celkové společenské postavení. Nezaměstnanému člověku chybí sociální kontakt, uzavírá se do sebe, cítí se nepotřebný a zároveň neschopný. Ztrácí pevný denní režim a postupně při dlouhodobé nezaměstnanosti přestává mít zájem o své okolí a tedy i o hledání práce. Nezaměstnaný i jeho rodina jsou neustále pod tlakem, čímž může dojít k narušení nebo úplnému rozpadu rodinného zázemí. Během dlouhodobější nezaměstnanosti ztrácí pracovník velkou část svých schopností, nepřichází do kontaktu s novými technologiemi v jeho oboru, čímž „zaostává“, ztrácí kvalifikaci a zhoršuje se tak jeho zaměstnatelnost. Zhoršuje se také fyzický i psychický stav nezaměstnaného, u labilnějších jedinců může dojít až ke vzniku psychických nemocí, depresí. V nejhorších případech může mít nezaměstnaný člověk z výše řečených důvodů, kvůli ztrátě smyslu života, sebevědomí a sebeúcty, snahu ukončit svůj život. V jiných případech jedinec hledá útěchu v alkoholu nebo řeší nezaměstnanost snahou získat finanční prostředky za každou cenu, tedy i nelegálně pomocí krádeží a jiné trestné činnosti. To už pak není nezaměstnanost problémem pouze jediného člověka, ale celé společnosti.

Dalšími negativními důsledky vysoké nezaměstnanosti pro společnost je zvyšující se bída mezi občany a zároveň prohlubující se ekonomické rozdíly mezi občany zaměstnanými a nezaměstnanými. Ekonomika nevyužívá naplno svých sil, tudíž

dochází ke ztrátám. Vysoká míra nezaměstnanosti s sebou nese velké zatížení státního rozpočtu, protože stát musí vyplácet nezaměstnaným sociální dávky a zároveň se snaží s nezaměstnaností aktivně bojovat, což též stojí nemalé částky ze státní kasy.

2. Metody měření nezaměstnanosti

Ve druhé kapitole budou představeny jednotlivé metody měření nezaměstnanosti. Bude popsán rozdíl mezi obecnou mírou nezaměstnanosti a registrovanou mírou nezaměstnanosti. Dále bude věnována pozornost rozdílným definicím nezaměstnanosti v pojetí EUROSTATU a ILO, přičemž bude zároveň vysvětleno, jaké organizace se pod těmito názvy skrývají a jaké jsou jejich hlavní funkce.

K vyjádření nezaměstnanosti se užívají dvě hlediska. Jedním z nich je tzv. celková nezaměstnanost, která udává celkový počet osob, které jsou v dané ekonomice nezaměstnané. Závisí na velikosti určitého státu a na počtu jeho obyvatel. Toto pojetí však nevypovídá nic o tom, jak je na tom země v porovnání s ostatními státy.

Druhým aspektem, který již může sloužit ke srovnání mezi jednotlivými zeměmi, je míra nezaměstnanosti, která vyjadřuje podíl nezaměstnaných na celkovém ekonomicky aktivním obyvatelstvu v procentech. Důležité je upozornit na fakt, že pojmem míra nezaměstnanosti lze označovat několik ukazatelů. Je proto nutné rozlišovat obecnou míru nezaměstnanosti a registrovanou míru nezaměstnanosti, protože tyto ukazatele docházejí ke svým výsledkům odlišným způsobem. Obecně lze ale říci, že míru nezaměstnanosti lze vypočítat podle následujícího vzorečku (Winkler, J., Wildmannová, M. 1999) :

$$u = \frac{U}{L} \times 100 (\%)$$

přičemž: u - míra nezaměstnanosti,

U - počet nezaměstnaných, kteří chtějí pracovat,

L - počet ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Existuje několik metod jak nezaměstnanost měřit. Aby bylo možné srovnávat míru nezaměstnanosti v jednotlivých členských zemích a tato srovnání měla vypovídací hodnotu, bylo nutné, aby se metody měření nezaměstnanosti ve všech členských

zemích sjednotily. K tomu docházelo různě v jednotlivých zemích, ČR toto měření podle doporučení EUROSTATu a ILO přijala 1. 1. 2002. Do té doby se udávají jak údaje zjišťované národními úřady, tak i údaje zjišťované mezinárodní organizací ILO.

2.1 Obecná míra nezaměstnanosti

Obecná míra nezaměstnanosti je definována jako podíl počtu nezaměstnaných, kteří chtějí pracovat a práci si hledají, na ekonomicky aktivním obyvatelstvu. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo je vymezeno jako součet všech zaměstnaných a nezaměstnaných. Zaměstnaní a nezaměstnaní jsou zjišťováni pomocí tzv. Výběrového šetření pracovních sil, při němž jsou anketami dotazovány domácnosti. Výběrové šetření pracovních sil probíhá čtvrtletně ve všech členských zemích EU i zemích kandidátských.

„Míra nezaměstnanosti je v tomto případě vyjádřena jako podíl nezaměstnaných podle VŠPS na součtu těchto nezaměstnaných a zaměstnaných VŠPS“ (Český statistický úřad).

V České republice využívá zjišťování obecné míry nezaměstnanosti Český statistický úřad. Na zjišťování obecné míry (ne)zaměstnanosti podle Výběrového šetření pracovních sil přešly na doporučení Eurostatu postupně všechny země Evropské unie nebo země, které se členy Evropské unie chtějí stát. Eurostat vypracoval metodu zjišťování obecné míry nezaměstnanosti na základě doporučení ILO – Mezinárodní organizace práce. Výsledky obecné míry nezaměstnanosti jsou proto postupně porovnatelné ve všech zemích Evropské unie (i celého světa).

2.2 Registrovaná míra nezaměstnanosti

Registrovaná míra nezaměstnanosti je definována jako podíl počtu nezaměstnaných, kteří se jako nezaměstnaní zaregistrovali na pracovním úřadě, na celkové pracovní síle.

Celkovou pracovní sílu tvoří registrovaní nezaměstnaní a zaměstnaní z Výběrového šetření pracovních sil.

Protože jsou za nezaměstnané považováni pouze ti lidé, kteří byli v danou dobu registrovaní na úřadu práce, může být výsledek registrované míry nezaměstnanosti nepřesný. Někteří nezaměstnaní se totiž nemusí na úřadu práce registrovat, a proto nejsou do statistiky zahrnuti. Registrovaná míra nezaměstnanosti je zjišťována pomocí úřadů práce a v České republice ji eviduje Ministerstvo práce a sociálních věcí. Ke zjišťování míry registrované nezaměstnanosti dochází každý měsíc.

2.3 Metoda ILO

ILO je zkratka pro Mezinárodní organizaci práce (International Labour Organization), která funguje jako specializovaná organizace OSN. Soustřeďuje se hlavně na řešení sociálních a pracovních problémů, snaží se zajistit dobrou životní úroveň a vhodné podmínky pro práci.

Každý rok pořádá Mezinárodní konferenci práce, na níž jsou po diskuzích zástupců států, zaměstnavatelů i zaměstnanců (tzv. tripartitní dohody) přijímány nové úmluvy týkající se sociálních a pracovních otázek. ILO vydává doporučení se těmito úmluvami řídit, pokud země tyto úmluvy přijme, je povinna je plnit. ILO zkoumá též jednotlivé sociální a pracovní problémy v různých oblastech světa a vydává návrhy jakým způsobem je řešit. Výsledky své práce, programů a výzkumů zveřejňuje Mezinárodní organizace práce na internetových stránkách www.ilo.org.

Mezinárodní organizace práce označuje jako nezaměstnané všechny osoby, které „v referenčním období neměly žádné zaměstnání, neodpracovaly ani jednu hodinu za mzdu nebo odměnu a aktivně hledaly práci, do které by byly schopny nastoupit nejpozději do dvou týdnů“ (Český statistický úřad).

ILO zjišťuje tzv. disponibilní počet nezaměstnaných, neboli počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání. Mezi dosažitelné nezaměstnané patří ty osoby, které pracovat chtějí, práci si během posledních čtyř týdnů aktivně hledali a jsou schopni do nabídnutého případného zaměstnání do 14 dní nastoupit. Za nezaměstnané jsou považovány též osoby bez zaměstnání, které si práci nehledají, protože už ji našly a do dvou týdnů do ní nastoupí.

2.4 Metoda EUROSTATu

Evropský statistický úřad, neboli EUROSTAT, je orgán Evropské Komise. Hlavní činností tohoto úřadu je příprava a shromažďování statistických dat z nejrůznějších oblastí národního hospodářství. Shromažďovaná data pak slouží především k porovnávání států EU s dalšími vyspělými světovými ekonomikami nebo porovnávání jednotlivých regionů EU. K tomu, aby mohl údaje z různých zemí porovnávat, bylo nutné zavést jednotnou metodiku, jak již bylo uvedeno.

Také EUROSTAT zjišťuje disponibilní počet nezaměstnaných, tedy osob schopných do dvou týdnů nastoupit do zaměstnání. Od metodiky ILO se však liší v jednom bodě. Osoby, které v referenčním týdnu odpracovaly alespoň jednu hodinu, se totiž podle metody EUROSTATu mezi nezaměstnané nepočítají.

3. Vývoj nezaměstnanosti v Evropské unii

V následující kapitole bude sledována nezaměstnanost v Evropské unii. Budou představeny rozdílné problémy v oblasti nezaměstnanosti a specifika, s nimiž se potýkají jednotlivé státy EU. Bude popsán vývoj nezaměstnanosti v EU jako celku i v jednotlivých zemích a její vývoj v letech 1995 – 2005. Na závěr kapitoly budou představeny dvě země (Irsko, Německo), na nichž bude vývoj nezaměstnanosti a boj s ní ukázán podrobněji.

Pokud budeme hovořit o míře nezaměstnanosti, je nutné znovu připomenout, že se jedná o obecnou míru nezaměstnanosti, počítanou podle metodiky EUROSTATu, aby údaje měly vypovídací hodnotu a bylo možné je mezi státy porovnávat.

V roce 2005 žilo ve 25 členských zemích Evropské unie celkem 453 831 000 obyvatel. 305 076 000 z tohoto počtu tvořila ekonomicky aktivní populace, tedy zaměstnané a nezaměstnané osoby ve věku 15-64 let. Z nich 201 662 000 chodilo do zaměstnání a 19 034 000 bylo nezaměstnaných, což odpovídá 63,8% míře zaměstnanosti a 8,8% míře nezaměstnanosti (Eurostat).

Evropská unie je právem považována za jednu z nejvýkonnějších ekonomik světa. Pokud ale porovnáme údaje o míře nezaměstnanosti EU s údaji dalších dvou nejvyspělejších ekonomik - USA a Japonska (tabulka č. 3.1, s. 20), jimž chce konkurovat, vidíme, že EU vykazuje nejvyšší míry nezaměstnanosti, což samozřejmě její příznivou pozici velice oslabuje. Vysoká míra nezaměstnanosti totiž znemožňuje ekonomice využívat naplno jejího potenciálu, způsobuje ztráty a snižuje výkonnost ekonomiky. Proto je řešení vysoké nezaměstnanosti jedním z nejdůležitějších úkolů, jehož vyřešení před státy Evropské unie stojí.

Tabulka č. 3.1 Vývoj míry nezaměstnanosti v letech 1995 – 2005

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (25 zemí)	:	:	:	9,3	9,1	8,6	8,4	8,7	9,0	9,1	8,8
EU (15 zemí)	10,1	10,1	9,8	9,3	8,5	7,6	7,2	7,6	8,0	8,1	7,9
USA	5,6	5,4	4,9	4,5	4,2	4,0	4,8	5,8	6,0	5,5	5,1
Japonsko	3,1	3,4	3,4	4,1	4,7	4,7	5,0	5,4	5,3	4,7	4,4

zdroj: EUROSTAT

Jedním z nejpodstatnějších důvodů vysoké míry nezaměstnanosti v EU je podle Cihelkové „vysoká dynamika ekonomického růstu v západní Evropě ve druhé polovině 80. let, která počátkem 90. let vyvolala cyklickou reakci vedoucí k ekonomické recesi...; restriktivní monetární politika v Evropském hospodářském společenství vyvolaná sjednocením Německa...; celkový pokles tempa ekonomického růstu“ (Cihelková 2006), který postihl postupně většinu zemí EU. S nízkým tempem ekonomického růstu se však na přelomu století potýkala velká část světových ekonomik. Porovnání tempa ekonomického růstu ve sledovaném období 1995 – 2005 ve třech nejvyspělejších ekonomikách znázorňuje tabulka č. 3.2, s. 21.

Tabulka č. 3.2 Tempo ekonomického růstu (% změna HDP proti předchozímu roku)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (25 zemí)	2,4	1,6	2,7	2,9	3,0	3,9	2,0	1,2	1,3	2,4	1,7
USA	2,5	3,7	4,5	4,2	4,4	3,7	0,8	1,6	2,5	3,9	3,2
Japonsko	1,9	3,4	1,6	-2,0	-0,1	2,9	0,2	0,3	1,4	2,7	1,9

zdroj: EUROSTAT

3.1 Míra nezaměstnanosti v zemích EU v letech 1995 – 2005

Při pohledu na tabulku s mírou nezaměstnanosti lze konstatovat, že se Evropská unie potýká s vysokou nezaměstnaností. Zároveň je ale nutné upozornit na to, že tento ukazatel nevypovídá nic o rozdílech mezi jednotlivými státy.

Největším problémem Evropské unie ve sledovaném období byla vysoká míra nezaměstnanosti způsobená strukturálními změnami a s nimi související zvyšující se míra dlouhodobé nezaměstnanosti.

Státy Evropské unie lze podle míry nezaměstnanosti v rozmezí let 1995 – 2005 roztrždit do několika skupin. V roce 1995 činil rozdíl mezi státem s nejvyšší (Španělsko) a státem s nejnižší mírou nezaměstnanosti (Lucembursko) 15,5%. Tento rozdíl se však během sledovaného období postupně snižoval. Tak velké rozdíly

v mírách nezaměstnanosti mezi státy EU jsou způsobeny hlavně nerovnoměrným hospodářským vývojem v jednotlivých zemích.

Tabulka č. 3.3 Míra nezaměstnanosti v jednotlivých zemích EU (%)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (15 zemí)	10,1	10,1	9,8	9,3	8,5	7,6	7,2	7,6	8,0	8,1	7,5
EU (25 zemí)	:	:	:	9,3	9,1	8,6	8,4	8,7	9,0	9,1	8,8
Belgie	9,7	9,5	9,2	9,3	8,5	6,9	6,6	7,5	8,2	8,4	8,4
Česká republika	:	:	:	6,4	8,6	8,7	8,0	7,3	7,8	8,3	7,9
Dánsko	6,7	6,3	5,2	4,9	5,2	4,3	4,5	4,6	5,4	5,5	4,8
Estonsko	:	:	9,6	9,2	11,3	12,8	12,4	10,3	10,0	9,7	7,9
Finsko	15,4	14,6	12,7	11,4	10,2	9,8	9,1	9,1	9,0	8,8	8,4
Francie	11,1	11,6	11,5	11,1	10,5	9,1	8,4	8,7	9,4	9,6	9,6
Irsko	12,3	11,7	9,9	7,5	5,7	4,2	4,0	4,5	4,7	4,5	4,4
Itálie	11,2	11,2	11,3	11,3	10,9	10,1	9,1	8,6	8,4	8,0	7,7
Kypr	:	:	:	:	:	4,9	3,8	3,6	4,1	4,6	5,2
Litva	:	:	:	13,2	13,7	16,4	16,5	13,5	12,4	11,4	8,3
Lotyšsko	:	:	:	14,3	14	13,7	12,9	12,2	10,5	10,4	8,9
Lucembursko	2,9	2,9	2,7	2,7	2,4	2,3	2,0	2,7	3,7	5,1	4,5
Maďarsko	:	9,6	9,0	8,4	6,9	6,4	5,7	5,8	5,9	6,1	7,2
Malta	:	:	:	:	:	6,7	7,6	7,5	7,6	7,4	7,3
Německo	8,0	8,5	9,1	8,8	7,9	7,2	7,4	8,2	9,0	9,5	9,5
Nizozemsko	6,6	6,0	4,9	3,8	3,2	2,8	2,2	2,8	3,7	4,6	4,7
Polsko	:	:	10,9	10,2	13,4	16,1	18,2	19,9	19,6	19,0	17,7
Portugalsko	7,3	7,3	6,8	5,1	4,5	4,0	4,0	5,0	6,3	6,7	7,6
Rakousko	3,9	4,3	4,4	4,5	3,9	3,6	3,6	4,2	4,3	4,8	5,2
Řecko	9,2	9,6	9,8	10,8	12,0	11,2	10,7	10,3	9,7	10,5	9,8
Slovensko	:	:	:	12,6	16,4	18,8	19,3	18,7	17,6	18,2	16,3
Slovinsko	:	6,9	6,9	7,4	7,3	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,5
Spojené království	8,5	7,9	6,8	6,1	5,9	5,3	5,0	5,1	4,9	4,7	4,8
Španělsko	18,4	17,8	16,7	15	12,5	11,1	10,3	11,1	11,1	10,6	9,2
Švédsko	8,8	9,6	9,9	8,2	6,7	5,6	4,9	4,9	5,6	6,3	7,5

zdroj: EUROSTAT

První skupinu tvoří státy, které problém s vysokou mírou nezaměstnanosti nemají, míra nezaměstnanosti se v nich v průběhu sledovaného období deseti let pohybovala průměrně kolem 5% - patřily by sem Rakousko (míra nezaměstnanosti se pohybovala v rozmezí 3,6% - 5,2%), Nizozemsko (2,2% - 6,6%), Dánsko (4,3% - 6,7%) a Portugalsko (4,0% - 7,6%). Z nových členských zemí lze do této skupiny zařadit Kypr (3,6% - 5,2%), mírou nezaměstnanosti nižší, než je průměr EU, se mohou pochlubit ještě Malta (6,7% - 7,6%) a Slovinsko (6,2% - 7,4%). Vůbec nejnižší míru

nezaměstnanosti ze zemí EU vykazuje po celé sledované období Lucembursko (pohybuje se v rozmezí 2,0% - 5,1%).

Jedním z důvodů nízké míry nezaměstnanosti je zejména struktura hospodářství v těchto zemích. Tyto menší země se tradičně soustředily spíše na sektor služeb než na zemědělství nebo průmysl, míra zaměstnanosti ve službách byla od počátku sledovaného období vyšší než průměr EU. V důsledku restrukturalizace hospodářství se pak jiné státy potýkaly s velkým nárůstem nezaměstnaných z neprosperujících odvětví a teprve se začaly soustředit na sektor služeb, zatímco uvedené státy už ve službách soustředily největší procento zaměstnaných. Nebyly tedy tolik postiženy strukturální nezaměstnaností, jako další evropské státy, o nichž bude pojednáno dále. Míru zaměstnanosti v jednotlivých sektorech znázorňuje tabulka č. 3.4, s.24.

Na opačném pólu stojí státy, které se po celé sledované období potýkají s poměrně vysokou nezaměstnaností, která převyšuje 10%. Kromě starších členských států EU, z nichž tradičně vysokou míru nezaměstnanosti vykazuje na prvním místě Španělsko (míra nezaměstnanosti v rozmezí od 9,2% - 18,4%), Finsko (8,4% - 15,4%), se s vysokou nezaměstnaností potýkají zejména nové členské země, konkrétně Polsko (od 10,2% - 19,9%), Slovensko (12,6% - 19,3%), Litva (8,3% - 16,5%) a Lotyšsko (8,9% - 14,3%). Je však důležité upozornit na fakt, že zatímco ve všech výše jmenovaných státech dochází k postupnému snižování nezaměstnanosti, v Polsku a částečně na Slovensku je tento trend opačný – zde míra nezaměstnanosti postupně roste, až v posledních letech pozvolna klesá.

Důvodem, jak už bylo naznačeno, jsou především strukturální změny v hospodářství. Ve Španělsku je to způsobeno zejména vyšší zaměstnaností v zemědělství a následným úbytkem pracovních sil v tomto sektoru. Z velké části také ve všech jmenovaných nových členských zemích byla v roce 1995 míra zaměstnanosti v zemědělství (Polsko 26,1%, Litva 23,4%, Lotyšsko 17,8%, Slovensko 10,2%) a průmyslu (Slovensko 39,7%, Polsko 31,2%, Litva 29,2%, Lotyšsko 26,5%) vyšší než průměr zemí EU (průměrná míra zaměstnanosti ve 25 zemích EU v zemědělství byla v roce 1995 6,2%, v průmyslu 28,6%). Země naopak vykazovaly podprůměrnou zaměstnanost v sektoru služeb (průměrná míra zaměstnanosti v EU byla 65,2%) –

Polsko 42,7%, Litva 47,5%, Slovensko 50,1%, Lotyšsko 54,2%. Noví členové EU mají tak velký problém s vyrovnání se se strukturálními změnami hospodářství, protože většina starých zemí EU už tento problém řeší od konce 70. let, zatímco pro přistoupivší státy je tento úkol nový. Je však důležité upozornit na to, že se postupně i v těchto zemích daří nezaměstnanost snižovat a měnit míru zaměstnanosti v jednotlivých sektorech. V Polsku se do roku 2005 snížila míra zaměstnanosti v zemědělství o téměř 7%, v průmyslu o 4%, naopak zvýšila se míra zaměstnanosti ve službách o více než 11%. Stejně tak tomu bylo i na Slovensku (pokles míry zaměstnanosti v zemědělství o 6,5%, v průmyslu o 6%, nárůst ve službách o více než 12%) a v dalších nových členských zemích (tabulka č. 3.4, s. 24).

Tabulka č. 3.4 Míra zaměstnanosti v jednotlivých sektorech (%)

	zemědělství		průmysl		služby	
	1995	2005	1995	2005	1995	2005
EU (15 zemí)	4,9	3,7	27,4	23,8	67,8	72,5
EU (25 zemí)	6,2	4,9	28,6	24,7	65,2	70,4
Belgie	2,9	1,9	24,5	20,5	72,6	77,6
Česká republika	6,6	3,8	41,9	38,3	51,6	57,9
Dánsko	4,3	3,1	24,6	21,2	71,1	75,7
Estonsko	10,2	5,3	34,0	33,7	55,8	61,0
Finsko	7,9	4,9	27,2	25,8	65,0	69,4
Francie	4,6	3,6	23,8	20,5	71,6	75,9
Irsko	10,6	5,9	28,3	27,6	61,1	66,6
Itálie	6,0	4,0	30,9	28,6	63,1	67,4
Kypr	1999 8,2	2002 7,3	1999 21,1	2002 19,9	1999 70,7	2002 72,8
Litva	19,3	14,0	29,2	29,0	51,5	57,0
Lotyšsko	17,8	11,2	27,4	26,5	54,8	62,3
Lucembursko	2,1	1,3	27,6	20,9	70,4	77,9
Maďarsko	8,2	4,9	33,1	32,4	58,7	62,7
Malta	1997 2,0	2000 1,9	1997 35,7	2000 34,3	1997 62,3	2000 63,7
Německo	2,9	2,2	32,6	25,9	64,6	71,9
Nizozemsko	4,0	3,3	21,8	17,3	74,2	79,5
Polsko	26,1	19,2	31,2	26,9	42,7	53,9
Portugalsko	:	:	:	:	:	:
Rakousko	:	:	:	:	:	:
Řecko	19,6	14,4	24,5	22,9	55,9	62,7
Slovensko	8,9	3,7	37,2	33,7	53,9	62,6
Slovinsko	14,2	10,2	39,9	35,2	45,9	54,5
Španělsko	7,9	5,6	28,2	30,1	63,9	64,3
Švédsko	3,2	2,3	24,4	22,3	72,4	75,4
Veiká Británie	:	:	:	:	:	:

zdroj: EUROSTAT

Při sledování vývoje nezaměstnanosti v zemích Evropské unie lze pozorovat skupinu států, u nichž se během sledovaného období podařilo vysokou míru nezaměstnanosti výrazně snížit. Skoro o polovinu (z 8,5% na 4,8%) se během deseti let zmenšila míra nezaměstnanosti ve Velké Británii, taktéž skoro o polovinu ve Švédsku (z 9,9% na 4,9%, ačkoliv v posledních třech letech míra nezaměstnanosti opět narůstá). Nejzajímavější vývoj nezaměstnanosti proběhl v Irsku, kde došlo během let 1995 – 2005 k téměř trojnásobnému snížení míry nezaměstnanosti (z 12,3% v roce 1995 na 4,4% v roce 2005). O irském boji s nezaměstnaností bude ještě pojednáno dále.

Zbylé státy se potýkají s mírou nezaměstnanosti kolem 10%, ale v posledních letech vykazuje tato míra klesavou tendenci (Francie 11,1% – 9,6%, Itálie 11,2% - 7,7%, Belgie 9,7% - 8,4%; z nových členských zemí například Česká republika 8,6% v roce 1999, 7,9% v roce 2005).

Zajímavý je pohled na míru nezaměstnanosti v Německu, která se po celou sledovanou dobu (kromě posledních dvou let) pohybuje pod průměrem EU, ale jak bude ukázáno později, je současný stav německé nezaměstnanosti velice závažný.

Rozdílná míra nezaměstnanosti souvisí také s rozdílným tempem ekonomického růstu. Cihelková uvádí, že do recese se postupně dostaly všechny země EU. Proto se také většina států EU potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti, která vznikla v důsledku poklesu tempa ekonomického růstu, tedy s nezaměstnaností cyklickou (Cihelková 2006).

3.2 Specifika nezaměstnanosti v Evropské unii

Země Evropské unie se v oblasti nezaměstnanosti potýkají s některými specifickými problémy a každý stát hledá jiné způsoby, jak si s vyřešením této složité otázky poradit.

Již bylo poukázáno na odlišnou míru nezaměstnanosti mezi jednotlivými státy. Důležitým aspektem, který se také týká rozmístění nezaměstnanosti, jsou velké rozdíly v mírách nezaměstnanosti mezi regiony uvnitř jednotlivých států. Nejčastějším důvodem těchto regionálních rozdílů je dříve zmíněná nezaměstnanost způsobená strukturálními změnami v hospodářství. S vysokou mírou strukturální nezaměstnanosti pak souvisí další specifikum, a to vysoká míra dlouhodobě nezaměstnaných.

Další úlohou, kterou se evropské státy snažily a snaží vyřešit, je nízká míra zaměstnanosti žen a zároveň jejich vyšší míra nezaměstnanosti v porovnání s muži.

Posledním nejzávažnějším problémem je pak vysoká míra nezaměstnanosti, která je způsobena věkem různých skupin. Skupinou nejvíce postiženou nezaměstnaností jsou mladí lidé ve věku 15-24 let. Nezaměstnanost této skupiny do značné míry souvisí s nízkým stupněm vzdělání a nedostatečnou praxí. Další skupina ohrožená ve větší míře nezaměstnaností je skupina starších obyvatel (ve věku 55-64). Zároveň tato část občanů vykazuje velice nízkou míru zaměstnanosti.

V následující podkapitole budou tato specifika blíže rozebrána.

3.3 Současný stav nezaměstnanosti v Evropě

Rozdílná míra nezaměstnanosti mezi regiony uvnitř jednotlivých států a s ní související strukturální nezaměstnanost a dlouhodobá nezaměstnanost.

Pohled na tabulku zobrazující míru nezaměstnanosti ve všech členských zemích Evropské unie (tabulka č. 3.3, s. 22) nevypovídá nic o struktuře nezaměstnanosti uvnitř jednotlivých států ani o velkých rozdílech mezi regiony. A právě strukturálně podmíněná nezaměstnanost velmi ovlivňuje rozdílnou míru nezaměstnanosti v jednotlivých regionech, protože tyto aspekty jsou ve vzájemné souvislosti.

V EU existují státy, kde je míra nezaměstnanosti vyrovnaná, regiony vykazují přibližně stejně vysoké míry nezaměstnanosti, jako je celostátní průměr. K takovým státům patří zejména menší země jako např. Rakousko (míra nezaměstnanosti mezi regiony se v roce 2005 pohybovala v rozmezí 3,9% - 6,7%), Nizozemsko (4,4% - 5,7%), Portugalsko (4,5% - 7,8%), Maďarsko (5,1% - 9,2%).

Na druhé straně zde ale najdeme státy, v nichž se míra nezaměstnanosti v různých regionech několikanásobně liší. K nejtypičtějším příkladům patří Itálie, Německo, Španělsko a částečně Francie.

Německo vykazovalo v roce 2005 průměrnou míru nezaměstnanosti 9,5%, údaje za jednotlivé regiony jsou však výrazně odlišné. Nejnižší míru nezaměstnanosti vykazovaly regiony v bývalé části západního Německa – Bádensko–Württembersko (7,1%), Bavorsko (7,1%), Hesensko (8,5%). Nejvyšší mírou nezaměstnanosti byly naopak postiženy oblasti ve východní části státu - Meklenbursko- Přední Pomořansko (21,4%), Sasko–Anhaltsko (20,4%), Berlín (19,4%) (Eurostat). Německo má tedy velký problém s rozdílnou mírou nezaměstnanosti ve východní a západní části státu. O německé nezaměstnanosti bude pojednáno dále ve zvláštní podkapitole.

Tentýž problém vykazuje ve velkém rozsahu také Itálie, kde najdeme velice nízkou míru nezaměstnanosti na průmyslovém severu země (v regionech Nord Est 4,0% a Nord Ovest 4,4% míra nezaměstnanosti), zatímco na zemědělském jihu státu se potýkají s mírou nezaměstnanosti až dvojnásobně překračující národní průměr (7,7%) – region Sud 13,8%, region Isole dokonce 15,3% míra nezaměstnanosti (Eurostat).

Také v Itálii nalezneme výrazné rozdíly v zaměstnanosti a nezaměstnanosti v jednotlivých regionech. Počet lidí pracujících v zemědělství je tradičně nejvyšší na jihu země. Naopak na severu země je nejvíce obyvatel pracujících v průmyslu, jímž je severoitalské hospodářství pověstné. Na severu země zároveň pracuje také největší počet obyvatel ve službách. Proto se nelze podívat nad tím, že severní oblasti vykazují nejnižší míru nezaměstnanosti, naopak jižní vykazují nejvyšší. Je to způsobeno hlavně úbytkem pracovních míst v zemědělství, jejich počet se snižuje i v průmyslovém sektoru, tato jsou ale nahrazována novými pracovními příležitostmi ve službách, takže strukturální změny se v severních regionech Itálie neprojevují tolik jako v regionech jižních.

Ve Francii výrazně překračují celostátní míru nezaměstnanosti (9,6%) zámořská území, kde se míra nezaměstnanosti v roce 2005 vyšplhala až k 26,1% (Eurostat).

Regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti řeší též ve Španělsku, kde výrazně nadprůměrnou míru nezaměstnanosti (13%) vykazují jižní a centrální oblasti, v nichž nalezneme regiony s mírou nezaměstnanosti dosahující téměř 20% (Eurostat).

Nové země se nepotýkají ani tak s regionálními rozdíly nezaměstnanosti, jako s celkovou vysokou mírou nezaměstnanosti v rámci celého státu (zejména Polsko a Slovensko).

V úvodu této podkapitoly již bylo uvedeno, že velké regionální rozdíly v nezaměstnanosti do značné míry souvisí se strukturálními změnami, které v hospodářství všech zemí proběhly v posledních letech ve všech zemích.

Už od ropného šoku v 70. letech 20. století se vyspělé země snaží změnit strukturu svého hospodářství, omezit energeticky náročná odvětví, zejména těžký průmysl. Proto dochází už od této doby k postupnému zavírání závodů těžkého průmyslu a dalších v současné době již neprosperujících odvětví. Zároveň dochází i k omezování sektoru zemědělství. Od 80. let 20. století tedy ustupuje do pozadí zemědělský sektor, omezuje se sektor průmyslový, na rozmachu naopak získává sektor služeb. Mění se tak celková struktura hospodářství a s tím souvisí i měnící se počet zaměstnaných v jednotlivých odvětvích.

Tyto strukturální změny nejvíce ohrožují oblasti orientované vyloženě na jedno odvětví. Pokud dojde k restrukturalizaci tohoto odvětví nebo k jeho zrušení, jsou zaměstnanci velmi ohroženi nezaměstnaností. Lidé, kteří v daném odvětví pracovali po celý svůj život, jen těžko hledají zaměstnání v jiné pracovní oblasti.

Obecně lze říci, že výrazně menší problém se strukturální nezaměstnaností mají státy, které již od 80. let 20. století využívají jako hlavní pilíř své ekonomiky sektor služeb, v současné době je tedy tento sektor velice rozvinutý a zaměstnává vysoké procento ekonomicky aktivních obyvatel (např. Dánsko, Nizozemsko, Švédsko). Menší

problém se strukturální nezaměstnaností mají také země, které jsou sice výrazněji průmyslově orientované, ale soustředí se zejména na odvětví lehkého, vysoce specializovaného průmyslu (např. Irsko).

Již bylo uvedeno, že problém se strukturální nezaměstnaností mají hlavně státy, které nově vstoupily do EU. Hlavním důvodem tohoto závažného stavu je fakt, že tyto země se v 80. letech (většinou pod vlivem komunistického režimu a jeho centrálně plánované ekonomiky), kdy se vyspělé státy odkláněly od těžkého průmyslu zatěžujícího životní prostředí, soustředily převážně jen na toto odvětví. Proto stav, který staré země EU řeší již skoro tři desítky let, musí nové členské země řešit až se začátkem let devadesátých, a proto zde ještě dnes doznívají důsledky restrukturalizace v podobě vysoké míry nezaměstnanosti.

Kromě nových členských států bojuje se strukturální nezaměstnaností například Německo, jehož stav bude blíže popsán v další části.

Se strukturálně podmíněnou nezaměstnaností souvisí i vznik nezaměstnanosti dlouhodobé. U lidí, kteří přišli o práci z důvodu strukturálních změn, hrozí daleko větší riziko vzniku dlouhodobé nezaměstnanosti. Je to způsobeno faktem, že tito jedinci pracovali v již neprosperujícím sektoru, ale bohužel nemají jinou kvalifikaci a praxi, kterou by mohli potenciálním zaměstnavatelům nabídnout. Jejich schopnosti a zkušenosti jsou se zánikem odvětví, v němž pracovali, již prakticky nepotřebné. Proto mají jen malou šanci, že získají práci v odvětví jiném. Důležité pro předcházení dlouhodobé nezaměstnanosti následkem strukturální nezaměstnanosti je, aby těmto lidem bylo poskytnuto školení, odborný výcvik, aby získali nové dovednosti, které by mohli na trhu práce nabídnout.

Nejen lidé nezaměstnaní kvůli strukturálním změnám jsou ohroženi dlouhodobou nezaměstnaností. Podle Brdka k dalším rizikovým skupinám patří ještě mladí lidé nebo naopak osoby starší, lidé s nízkým stupněm vzdělání, osoby tělesně postižené, příslušníci etnických menšin nebo přistěhovalci z jiných zemí (Brdka 2002).

Nižší míra zaměstnanosti a vyšší míra nezaměstnanost žen.

Ve sledovaném desetiletí se počet žen, které jsou zaměstnány nebo chtějí být zaměstnány, neustále zvyšuje, což je samozřejmě dobrý ukazatel. Existují však velké rozdíly mezi zaměstnaností žen v jednotlivých státech EU. Většinou je tento rozdíl dán historicky, celkovým pohledem na postavení ženy ve společnosti a její úlohu v životě.

Jednotlivé země EU se také velmi liší co do míry zaměstnanosti a nezaměstnanosti žen. Státy se dají rozdělit jednak podle toho, jak vysoká je v nich míra zaměstnanosti žen, jednak podle míry nezaměstnanosti žen. Obecně se dá říci, že pokud určitá země vykazuje vyšší míru zaměstnanosti žen, než je celoevropský průměr, potýkají se tyto ženy s nezaměstnaností stejně vysokou jako muži, někdy dokonce je míra nezaměstnanosti žen pod úrovní míry nezaměstnanosti mužů. V zemích, jako je Dánsko (67,7% - 71,9%), Švédsko (68,8% - 70,4%), Velká Británie (61,7% - 65,3% v roce 2003) nebo Finsko (59,0% - 65,6%) vykazují ženy tradičně vyšší míru zaměstnanosti, než je celoevropský průměr (56,3% v roce 2005), což dokazuje tabulka č. 3.5, s. 31.

Na druhou stranu najdeme v EU země, v nichž jsou ženy málo aktivní na trhu práce, a pokud už aktivní jsou, vykazují skoro dvojnásobně vyšší míru nezaměstnanosti než jejich mužské protějšky. Tradičně nejnižší míru zaměstnanosti žen vykazují státy na jihu Evropy, jako je Itálie (35,4% - 45,3% v letech 1995 - 2005), Řecko (38,1% - 46,1%) a Španělsko (31,7% - 51,2%), následované Polskem a Slovenskem.

Ve velké většině zemí EU je míra zaměstnanosti žen o několik procent nižší, než míra zaměstnanosti mužů. Zatímco však míra zaměstnanosti mužů rostla jen velice pozvolna a během deseti let se zvýšila o 1,1%, míra zaměstnanosti žen se v tomtéž období zvýšila o 5,2%.

Pozitivním trendem, který je pozorovatelný při sledování vývoje zaměstnanosti žen během stanovených deseti let, je, že kromě Polska se ve všech zemích, tedy i ve státech jihoevropských, výrazně zvyšuje míra zaměstnanosti žen. V posledních letech tak dochází k postupnému vyrovnávání, a to jak v míře zaměstnanosti žena a mužů (stále

více žen je zaměstnaných), tak i v míře nezaměstnanosti žen a mužů. Zatímco v roce 1995 byla v 15 členských zemích míra nezaměstnanosti u mužů 8,6% a míra nezaměstnanosti u žen 12,0%, v roce 2005 to byla 7,0% míra nezaměstnanosti u mužů a 9,0% u žen (tabulka č. 3.6, s. 32 a tabulka č. 3.7, s. 33). Zatímco podíl nezaměstnaných mužů se během deseti let snížil o 1,6%, podíl nezaměstnaných žen se snížil o 3%.

Tabulka č. 3.5 Míra zaměstnanosti žen (% populace ve věku 15-64 let)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (15 zemí)	49,7	50,2	50,8	51,6	53,0	54,1	55,0	55,6	56,0	56,8	57,4
EU (25 zemí)	:	:	51,1	51,8	52,9	53,6	54,3	54,7	55,0	55,7	56,3
Belgie	45,0	45,4	46,5	47,6	50,4	51,5	51,0	51,4	51,8	52,6	53,8
Česká republika	:	:	:	58,7	57,4	56,9	56,9	57,0	56,3	56,0	56,3
Dánsko	66,7	67,4	69,1	70,2	71,1	71,6	72,0	71,7	70,5	71,6	71,9
Estonsko	:	:	:	60,3	57,8	56,9	57,4	57,9	59,0	60,0	62,1
Finsko	59,0	59,4	60,3	61,2	63,4	64,2	65,4	66,2	65,7	65,6	66,5
Francie	52,1	52,2	52,4	53,1	54,0	55,2	56,0	56,7	57,3	57,4	57,6
Irsko	41,6	43,2	45,9	49,0	52,0	53,9	54,9	55,4	55,7	56,5	58,3
Itálie	35,4	36,0	36,4	37,3	38,3	39,6	41,1	42,0	42,7	45,2	45,3
Kypr	:	:	:	:	:	53,5	57,2	59,1	60,4	58,7	58,4
Litva	:	:	:	58,6	59,4	57,7	56,2	57,2	58,4	57,8	59,4
Lotyšsko	:	:	:	55,1	53,9	53,8	55,7	56,8	57,9	58,5	59,3
Lucembursko	42,6	43,8	45,3	46,2	48,6	50,1	50,9	51,6	50,9	51,9	53,7
Maďarsko	:	45,2	45,4	47,2	49,0	49,7	49,8	49,8	50,9	50,7	51,0
Malta	:	:	:	:	:	33,1	32,1	33,9	33,6	32,7	33,7
Německo	55,3	55,3	55,3	55,8	57,4	58,1	58,7	58,9	58,9	59,2	59,6
Nizozemsko	53,8	55,8	58,0	60,1	62,3	63,5	65,2	66,2	66,0	65,8	66,4
Polsko	:	:	51,3	51,7	51,2	48,9	47,7	46,2	46,0	46,2	46,8
Portugalsko	54,4	54,9	56,5	58,2	59,4	60,5	61,3	61,4	61,4	61,7	61,7
Rakousko	59,0	58,4	58,6	58,8	59,6	59,6	60,7	61,3	61,6	60,7	62,0
Řecko	38,1	38,7	39,3	40,5	41,0	41,7	41,5	42,9	44,3	45,2	46,1
Slovensko	:	:	:	53,5	52,1	51,5	51,8	51,4	52,2	50,9	50,9
Slovinsko	:	57,1	58,0	58,6	57,7	58,4	58,8	58,6	57,6	60,5	61,3
Španělsko	31,7	33,1	34,6	35,8	38,5	41,3	43,1	44,4	46,3	48,3	51,2
Švédsko	68,8	68,1	67,2	67,9	69,4	70,9	72,3	72,2	71,5	70,5	70,4
Veika Británie	61,7	62,5	63,1	63,6	64,2	64,7	65,0	65,2	65,3	:	:

zdroj: EUROSTAT

Údaje za 25 zemí EU jsou dostupné od roku 1998 a v této době byla míra nezaměstnanosti mužů 8,0%, míra nezaměstnanosti žen 11,2%, o sedm let později se tento rozdíl snížil na 9,8% míru nezaměstnanosti u žen a 7,9% míru nezaměstnanosti u mužů.

Tabulka č 3.6 Míra nezaměstnanosti žen (% populace ve věku 15-64 let)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (15 zemí)	12,0	11,9	11,8	11,2	10,3	9,3	8,7	8,9	9,2	9,3	9,0
EU (25 zemí)	:	:	:	11,2	10,8	10,2	9,8	10,0	10,2	10,2	9,8
Belgie	12,7	12,5	11,9	11,6	10,3	8,5	7,5	8,6	8,9	9,5	9,5
Česká republika	:	:	:	8,1	10,3	10,3	9,7	9,0	9,9	9,9	9,8
Dánsko	8,1	7,5	6,2	6,0	5,8	4,8	5,0	5,0	6,1	6,0	5,3
Estonsko	:	:	8,9	8,3	10,1	11,8	12,2	9,7	9,9	8,9	7,1
Finsko	15,1	14,9	13,0	12,0	10,7	10,6	9,7	9,1	8,9	8,9	8,6
Francie	13,1	13,5	13,3	12,9	12,2	10,9	10,0	9,8	10,5	10,6	10,6
Irsko	12,5	11,8	9,9	7,3	5,6	4,2	3,8	4,1	4,3	4,1	4,1
Itálie	15,4	15,2	15,3	15,4	14,8	13,6	12,2	11,5	11,3	10,5	10,1
Kypr	:	:	:	:	:	7,2	5,3	4,5	4,8	6,6	6,5
Litva	:	:	:	11,7	12,3	14,1	14,3	12,8	12,2	11,8	8,3
Lotyšsko	:	:	:	13,6	13,6	12,9	11,5	11,0	10,4	10,2	8,7
Lucembursko	4,3	4,2	3,9	4,0	3,3	3,1	2,6	3,7	4,7	7,1	5,8
Maďarsko	:	8,8	8,1	7,8	6,3	5,6	5,0	5,4	5,6	6,1	7,4
Malta	:	:	:	:	:	7,4	9,3	9,3	9,1	9,0	9,0
Německo	10,9	11,0	11,6	11,1	9,9	8,7	8,9	9,4	10,1	10,5	10,3
Nizozemsko	8,1	7,7	6,6	5,0	4,4	3,6	2,8	3,1	3,9	4,8	5,1
Polsko	:	:	13,0	12,2	15,3	18,1	19,8	20,9	20,4	19,9	19,1
Portugalsko	8,2	8,2	7,6	6,3	5,2	4,9	5,0	6,0	7,2	7,6	8,7
Rakousko	5,0	5,3	5,4	5,4	4,7	4,3	4,2	4,4	4,7	5,3	5,5
Řecko	14,1	15,2	15,2	16,7	18,1	17,1	16,1	15,6	15,0	16,2	15,3
Slovensko	:	:	:	13,1	16,4	18,6	18,7	18,7	17,7	19,2	17,2
Slovinsko	:	6,7	7,1	7,5	7,6	7,1	6,8	6,8	7,1	6,8	7,0
Španělsko	24,6	23,8	22,6	21,1	18,0	16,0	14,8	15,7	15,3	14,3	12,2
Švédsko	7,8	9,0	9,5	8,0	6,8	5,3	4,5	4,6	5,2	6,1	7,4
Velká Británie	6,8	6,3	5,8	5,3	5,2	4,8	4,4	4,5	4,3	4,2	4,3

zdroj: EUROSTAT

Vidíme tedy, že ženy se čím dál častěji začleňují do práce a stále častěji se snaží získat zaměstnání a postupně se jim to daří čím dál lépe. Zvyšování zaměstnanosti žen a snižování jejich nezaměstnanosti je způsobeno zejména tím, že stále větší počet volných pracovních míst je poskytován ve službách, které přinášejí pro ženy nová vhodná pracovní místa. Dalším důvodem, proč se neustále snižuje míra nezaměstnanosti žen (ale i mužů), je zvyšující se stupeň dosaženého vzdělání.

Tabulka č. 3.6 Míra nezaměstnanosti mužů (% populace ve věku 15-64 let)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (15 zemí)	8,6	8,8	8,4	7,8	7,1	6,4	6,1	6,6	7,0	7,1	7,0
EU (25 zemí)	:	:	:	8,0	7,7	7,4	7,3	7,8	8,1	8,1	7,9
Belgie	7,6	7,4	7,3	7,7	7,1	5,6	5,9	6,7	7,6	7,5	7,6
Česká republika	:	:	:	5,0	7,3	7,3	6,7	5,9	6,2	7,1	6,5
Dánsko	5,6	5,3	4,4	3,9	4,6	3,9	4,1	4,3	4,8	5,1	4,4
Estonsko	:	:	10,3	9,9	12,5	13,8	12,6	10,8	10,2	10,4	8,8
Finsko	15,7	14,3	12,3	10,9	9,8	9,1	8,6	9,1	9,2	8,7	8,2
Francie	9,4	10,0	10,1	9,5	9,0	7,6	7,0	7,8	8,5	8,7	8,8
Irsko	12,2	11,5	9,9	7,7	5,7	4,3	4,1	4,7	5,0	4,9	4,6
Itálie	8,6	8,7	8,7	8,8	8,4	7,8	7,1	6,7	6,5	6,4	6,2
Kypr	:	:	:	:	:	3,2	2,6	2,9	3,6	3,6	4,3
Litva	:	:	:	14,6	15,1	18,6	18,6	14,2	12,7	11,0	8,2
Lotyšsko	:	:	:	15,1	14,4	14,4	14,2	13,3	10,6	10,6	9,1
Lucembursko	2,0	2,2	2,0	1,9	1,8	1,8	1,7	2,0	3,0	3,7	3,5
Maďarsko	:	10,2	9,7	9,0	7,5	7,0	6,3	6,2	6,1	6,1	7,0
Malta	:	:	:	:	:	6,4	6,9	6,6	6,9	6,6	6,5
Německo	5,8	6,6	7,3	7,1	6,4	6,0	6,3	7,1	8,2	8,7	8,8
Nizozemsko	5,5	4,8	3,7	3,0	2,3	2,2	1,8	2,5	3,5	4,3	4,4
Polsko	:	:	9,1	8,5	11,8	14,4	16,9	19,1	19,0	18,2	16,6
Portugalsko	6,5	6,5	6,1	4,1	4,0	3,2	3,2	4,1	5,5	5,8	6,7
Rakousko	3,1	3,6	3,6	3,8	3,3	3,1	3,1	4,0	4,0	4,4	4,9
Řecko	6,2	6,1	6,4	7,0	7,9	7,4	7,1	6,8	6,2	6,6	6,1
Slovensko	:	:	:	12,2	16,3	18,9	19,8	18,6	17,4	17,4	15,5
Slovinsko	:	7,0	6,8	7,3	7,1	6,5	5,6	5,9	6,3	5,8	6,1
Španělsko	14,8	14,3	13,1	11,2	9,0	7,9	7,5	8,1	8,2	8,0	7,0
Švédsko	9,7	10,1	10,2	8,4	6,6	5,9	5,2	5,3	6,0	6,5	7,5
Velká Británie	9,9	9,2	7,6	6,8	6,5	5,8	5,5	5,6	5,5	5,0	5,1

zdroj: EUROSTAT

Zajímavý je pohled na zaměstnanost a nezaměstnanost žen v Řecku. Zatímco míra nezaměstnanosti celkové populace se v Řecku pohybuje jen o málo výše, než je průměrná míra nezaměstnanosti všech zemí EU, míra nezaměstnanosti žen je zde poměrně vysoká – je přibližně 2,5 krát vyšší než míra nezaměstnanosti mužů. Není to překvapivé zjištění, protože Řecko má spolu s Itálií a Španělskem i mnohem nižší míru zaměstnanosti žen než ostatní evropské země. Je to způsobeno tradičním pohledem na postavení ženy ve společnosti, na její společenskou funkci. Je tam tradicí, že žena zůstává doma, vychovává děti a stará se o domácnost, zatímco muž je živitelem rodiny. Dalším důvodem je i to, že v těchto státech je vyšší podíl zaměstnaných v zemědělství a průmyslu, menší podíl potom ve službách, což, jak už bylo uvedeno, je sektor, který nabízí ženám největší počet pracovních míst a tím pádem i lepší možnost nalézt práci.

V Itálii je celkově nízká míra zaměstnanosti žen, avšak liší se údaje z různých italských regionů. Na severu Itálie, který je nezaměstnaností postižen nejméně, je celkově vyšší míra zaměstnanosti žen (míra zaměstnanosti 58,4%) i mužů. Naopak na jihu je celkově nižší míra zaměstnanosti, míra zaměstnanosti žen je tu dokonce o 20% nižší než na severu země (38,7%) (Eurostat).

Důležitou příčinou, proč během sledovaných deseti let o tolik procent vzrostla míra

Tabulka č. 3.8 Zaměstnanost žen na částečný úvazek (% z celkové zaměstnanosti)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (15 zemí)	31,0	31,5	32,2	33,0	33,2	33,2	33,3	33,3	33,9	35,1	36,2
EU (25 zemí)	:	:	29,8	29,3	29,6	29,5	29,6	29,7	30,3	31,4	32,3
Belgie	30,5	31,4	32,4	34,5	36,9	37,4	36,9	37,4	39,1	40,5	40,5
Česká republika	:	:	:	9,9	9,9	9,3	8,5	8,3	8,5	8,3	8,6
Dánsko	35,4	34,7	34,9	35,5	34,7	34,1	31,6	30,3	32,7	33,8	33,0
Estonsko	:	:	:	11,4	10,4	10,9	11,3	10,7	11,8	10,6	10,6
Finsko	15,4	15,2	15,3	15,9	16,9	17,0	16,8	17,5	17,7	18,4	18,6
Francie	29,1	30,0	31,2	31,6	31,4	30,8	30,1	29,8	29,7	30,0	30,7
Irsko	22,4	22,0	25,4	30,0	30,1	30,3	30,7	30,6	31,0	31,5	:
Itálie	12,7	12,9	13,4	14,3	15,6	16,5	16,6	16,9	17,3	25,0	25,6
Kypr	:	:	:	:	3,4	4,5	5,0	4,0	5,5	4,8	5,0
Litva	:	:	:	:	:	11,1	11,4	12,3	11,8	10,5	9,1
Lotyšsko	:	:	:	13,1	13,2	12,8	11,9	12,0	12,7	13,2	10,4
Lucembursko	21,8	20,5	21,0	22,0	24,0	25,1	25,8	25,3	30,7	36,3	38,2
Maďarsko	:	:	5,6	5,5	5,5	5,2	5,2	5,1	6,2	6,3	5,8
Malta	:	:	:	:	:	15,5	17,5	18,3	21,3	19,3	21,1
Německo	33,7	33,9	35,3	36,4	37,2	37,9	39,3	39,5	40,8	41,6	43,8
Nizozemsko	67,4	68,1	67,3	67,6	68,9	71,0	71,3	73,1	74,1	74,7	75,1
Polsko	:	:	13,6	13,2	13,6	13,4	12,7	13,4	13,2	14,0	14,3
Portugalsko	12,7	14,5	16,6	17,1	16,7	16,4	16,4	16,4	16,9	16,3	16,2
Rakousko	26,8	27,6	28,5	30,5	32,2	32,2	35,0	35,9	36,0	38,0	39,3
Řecko	8,4	8,7	8,5	10,0	10,0	7,8	7,2	8,0	7,7	8,5	9,3
Slovensko	:	:	:	3,8	3,2	3,1	3,5	2,7	3,8	4,2	4,1
Slovinsko	:	:	:	:	7,2	7,8	7,4	7,5	7,5	11,0	11,1
Španělsko	16,4	16,5	17,0	16,8	17,1	16,8	16,8	16,8	17,1	17,9	24,2
Švédsko	35,8	34,9	34,7	34,3	33,3	32,3	33,0	33,1	35,5	36,3	39,6
Velká Británie	44,4	44,6	44,6	44,4	44,0	44,3	43,9	43,8	44,0	:	:

zdroj: EUROSTAT

zaměstnanosti žen, je zvyšující se zaměstnanost na částečný úvazek (tabulka č. 3.8, s. 34). Tato nabídka souvisí jednak s politikou zaměstnanosti jednotlivých států a uzpůsobením pracovní doby požadavkům zaměstnance, jednak s faktem, že ženy

nacházejí zaměstnání zejména v odvětví služeb, které se nyní rychle rozvíjí. Služby nabízejí mnohem více možností práce na částečný úvazek, než nabízí sektor zemědělský nebo průmyslový.

Zvyšující se míru zaměstnanosti žen zaznamenaly zejména státy orientované na služby. Nejvyšší podíl žen zaměstnaných na částečný úvazek tak vykazovaly státy s celkovou nejnižší mírou nezaměstnanosti – např. Lucembursko, Švédsko, Rakousko, Velká Británie, rekordní pak Nizozemsko, kde v roce 2005 75,1% všech zaměstnaných žen pracovalo na částečný pracovní úvazek. Pokud se podíváme do tabulky č. 3.8, s. 34, vidíme, že ženy z nových členských států EU většinou vykazují mnohem nižší zaměstnanost na částečný úvazek než ženy z většiny starých členských států. Důvodem je teprve dobíhající restrukturalizace hospodářství v nových zemích, a tudíž ne tolik rozvinutý sektor služeb a nabídka flexibilní pracovní doby.

Vyšší nezaměstnanost mladých lidí

Všechny členské státy Evropské unie se potýkají s vysokou mírou nezaměstnanosti mládeže ve věku 15-24 let (míra nezaměstnanosti mladých je myšlena jako podíl nezaměstnaných 15-24letých na celkové populaci v této věkové skupině). Mládež patří mezi jednu z nejrizikovějších skupin, co se vzniku nezaměstnanosti týče. V této věkové kategorii je totiž velké nebezpečí, že člověk nezíská práci a bude ji navíc hledat dlouho. Přitom skupina mladých lidí do 24 let patří mezi nejohroženější skupiny, protože pokud se u ní co nejdříve nepodaří rozvinout základní pracovní návyky, práci hledají čím dál hůř. K získání zaměstnání následně ztrácejí i motivaci. V horších případech může vést nezaměstnanost mládeže až ke vzniku sociálně patologických jevů – k toxikomanii, kriminální činnosti a jiným pro společnost nežádoucím stavům.

Největší předpoklady stát se nezaměstnaným má skupina mladých, kteří předčasně opustili školu, mají nízký stupeň dosaženého vzdělání a dále se nevzdělávají. Tito lidé jsou těžko zaměstnatelní i z toho důvodu, že nemají vůbec žádnou praxi nebo ji absolvovali jen velice krátkou dobu. Většina zemí EU se snaží mladé nezaměstnané s nedostatečným vzděláním začlenit do různých školicích programů a výcvikových kurzů, aby získali alespoň nějaké pracovní návyky a současně aby se naučili novým

dovednostem, čímž by mohli zvýšit svoji šanci uspět na trhu práce a získat tak v budoucnu zaměstnání.

Míra nezaměstnanosti mladých v roce 2005 v zemích Evropské unie dosáhla úrovně 8,4%. Pokud se podíváme na celé sledované období od roku 1995 (údaje za 25 zemí dostupné až od roku 1997) (tabulka č. 3.9, s. 36), došlo v EU ke snížení míry nezaměstnanosti mladých lidí o 0,8%.

Tabulka č. 3.9 Míra nezaměstnanosti mladých (% populace ve věku 15-24 let)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (15 zemí)	10,0	10,2	9,7	9,2	8,5	7,7	6,9	7,2	7,6	7,6	8,0
EU (25 zemí)	:	:	9,2	8,9	8,7	8,4	8,0	8,2	8,4	8,3	8,4
Belgie	7,4	6,9	7,0	7,0	7,5	6,2	6,1	6,3	7,6	7,5	7,5
Česká republika	:	:	:	6,2	8,4	8,0	7,3	6,5	6,8	7,4	6,5
Dánsko	7,6	7,8	6,3	5,9	6,8	4,8	5,7	5,1	6,0	5,6	5,9
Estonsko	:	:	:	7,0	8,7	9,1	8,5	6,0	7,6	7,5	5,5
Finsko	12,3	11,6	11,4	10,8	10,9	11,2	10,3	10,8	11,0	10,3	10,2
Francie	9,8	9,9	9,6	9,1	8,6	7,0	6,6	7,0	7,5	8,1	8,2
Irsko	9,0	8,2	7,7	5,8	4,6	3,8	3,8	4,4	4,8	4,7	4,6
Itálie	13,2	13,1	13,1	13,1	12,6	11,9	10,3	9,7	9,4	8,5	8,1
Kypr	:	:	:	:	:	4,1	3,4	3,2	3,7	4,9	5,9
Litva	:	:	:	10,2	11,1	11,0	10,4	7,1	7,5	5,9	3,9
Lotyšsko	:	:	:	11,7	10,2	8,5	8,2	8,1	6,9	6,8	5,1
Lucembursko	3,2	3,5	2,7	2,3	2,3	2,2	2,2	2,6	3,3	4,7	3,9
Maďarsko	:	6,7	6,1	6,0	5,1	4,8	3,9	4,1	4,1	4,3	5,2
Malta	:	:	:	:	:	5,9	8,5	8,3	9,3	9,2	9,1
Německo	4,5	4,9	5,2	4,8	4,5	4,3	4,2	5,0	5,8	6,0	7,7
Nizozemsko	7,5	6,7	5,9	5,5	4,8	4,2	3,4	3,7	4,6	5,7	5,8
Polsko	:	:	7,8	7,7	10,2	13,3	15,7	16,1	15,2	14,2	13,2
Portugalsko	7,5	7,4	6,6	5,1	4,3	4,1	4,4	5,5	6,6	6,7	6,9
Rakousko	3,2	3,8	3,9	3,5	3,0	2,8	3,1	3,4	3,9	5,6	6,1
Řecko	10,7	11,6	11,5	12,5	12,6	11,4	10,3	9,7	9,3	9,9	8,8
Slovensko	:	:	:	11,8	15,8	17,0	17,8	16,3	13,7	13,0	11,0
Slovinsko	:	7,5	7,9	8,1	7,3	6,4	6,6	6,1	6,1	6,5	6,5
Španělsko	16,3	17,4	16,1	14,7	12,7	11,4	9,1	9,7	10,1	9,9	9,4
Švédsko	9,9	10,2	10,0	8,0	6,9	5,9	5,9	6,3	6,5	8,0	11,5
Velká Británie	10,6	10,3	9,6	9,1	8,7	8,2	7,6	7,7	7,7	:	:

zdroj: EUROSTAT

Míra nezaměstnanosti v této skupině je poměrně vysoká a země EU se s ní snaží bojovat. Ne všem se to však daří. Vyřešení této otázky je ale stěžejní, neboť současná

mladá generace se v budoucnosti stane oporou evropské ekonomiky, což by se špatnými pracovními návyky bylo složité.

S vysokou nezaměstnaností mládeže se potýkají zejména v Polsku (13,2% míra nezaměstnanosti v roce 2005, přičemž v roce 2002 dosahovala 16,1%), na Slovensku, kde míra nezaměstnanosti v roce 2005 dosahovala 11% (v roce 2001 dokonce 17,8%). Nutno však podotknout, že ve jmenovaných zemích došlo během posledních tří let k postupnému snižování míry nezaměstnanosti mládeže (V Polsku o téměř 3% oproti roku 2002, na Slovensku téměř o 7% v porovnání s rokem 2001). Ze starých členských států má s vysokou nezaměstnaností mládeže potíže Řecko (během let 1995 – 2005 se míra nezaměstnanosti pohybovala v rozmezí 10,7% - 8,8%; v roce 1999 12,6%), Itálie (13,2% - 8,1%) nebo Švédsko (9,9% - 11,5%; ale v roce 2000 a 2001 zde byla míra nezaměstnanosti skoro poloviční – 5,9%) (Eurostat).

Vůbec nejvyšší míru nezaměstnanosti v roce 1995 a zároveň největší pokrok při snižování nezaměstnanosti mládeže učinilo Španělsko, kde během let 1995 – 2005 došlo ke snížení míry nezaměstnanosti téměř o 7% (z 16,3% na 9,4%). Úspěch zaznamenalo také Irsko, kde míra nezaměstnanosti mladých lidí klesla z 9% na 4,6%. Také nové členské státy - Lotyšsko a Litva s vysokou nezaměstnaností mládeže úspěšně bojují (Litva vykazovala v roce 1998 míru nezaměstnanosti 10,2%, v roce 2005 už jen 3,9%; podobně lotyšská míra nezaměstnanosti mládeže se snížila z 11,7% v roce 1998 na více než polovinu – 5,1% - v roce 2005) (Eurostat).

Poměrně stabilní míru nezaměstnanosti ve skupině 15-24letých vykazuje Portugalsko (7,5% – 6,7%), Německo (4,5% - 7,7%), Belgie (7,5% v roce 2005), Česká republika (od roku 1998 do 2005 6,2% - 6,5%, ale v roce 1999 8,4%).

Nejnižší míru nezaměstnanosti ve skupině mladých lidí vykazovaly na počátku sledovaného období menší státy, které se obecně potýkají s nižšími mírami nezaměstnanosti ve všech sledovaných skupinách. Ke státům s nižší mírou nezaměstnanosti ve skupině mladých, než je průměr EU, patří například Rakousko (3,2% - 6,1%). Výrazným problémem není míra nezaměstnanosti mládeže ani

v Dánsku (5,9% v roce 2005), nebo Nizozemsku (5,8% v roce 2005). Vůbec nejnižší míru nezaměstnanosti mládeže pak vykazuje Lucembursko (3,2% - 3,9% od roku 1995 do roku 2005) (Eurostat).

Tabulka č. 3.10 Míra nezaměstnanosti - primární vzdělání (% z populace 15-64 let)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (15 zemí)	12,5	12,7	12,5	12,5	12,0	10,9	9,3	9,8	10,2	10,4	10,3
EU (25 zemí)	:	:	:	:	:	11,7	10,3	10,7	11,1	11,4	11,4
Belgie	12,4	13,6	12,9	13,4	12,2	9,3	9,2	10,0	10,2	11,1	12,1
Česká republika	:	:	:	14,0	18,6	20,0	19,3	18,0	19,7	23,4	25,7
Dánsko	10,4	10,4	8,2	7,3	7,2	6,6	5,5	6,2	7,5	8,1	7,2
Estonsko	:	:	15,4	15,7	18,7	22,4	15,9	14,9	12,9	17,6	13,5
Finsko	17,9	17,0	16,9	14,4	13,5	12,2	11,2	11,4	11,5	12,4	11,1
Francie	:	:	:	:	:	:	:	:	10,5	10,9	11,0
Irsko	16,9	17,3	15,0	:	9,6	7,4	5,9	6,2	6,5	6,7	6,3
Itálie	9,4	9,9	10,4	10,7	10,5	10,0	9,3	9,1	9,0	7,9	7,6
Kypr	:	:	:	:	:	6,6	4,7	3,7	4,5	5,7	6,5
Litva	:	:	:	17,2	16,6	22,7	22,1	19,1	20,5	14,5	16,1
Lotyšsko	:	:	:	16,5	17,2	20,6	19,8	21,3	15,9	15,2	13,9
Lucembursko	2,9	3,8	3,2	:	3,7	3,2	1,9	3,9	3,6	5,5	5,0
Maďarsko	:	:	13,1	13,3	12,2	10,4	10,4	10,6	11,0	11,2	12,4
Malta	:	:	:	:	:	5,8	4,6	5,8	5,6	5,6	7,3
Německo	14,2	14,5	16,8	:	15,8	14,0	13,2	15,3	18,0	20,3	20,1
Nizozemsko	:	8,1	7,3	5,9	5,0	3,5	2,1	3,0	4,7	5,8	6,0
Polsko	:	:	15,1	14,2	:	22,9	25,1	26,5	27,4	29,6	29,1
Portugalsko	6,4	6,8	6,3	4,3	4,2	3,5	3,6	4,0	5,9	6,4	7,6
Rakousko	:	:	:	:	5,5	5,5	6,3	6,0	7,7	8,1	8,7
Řecko	6,4	6,7	6,8	8,1	9,1	8,5	8,2	7,9	7,4	8,8	8,7
Slovensko	:	:	:	24,5	30,1	37,3	38,3	42,6	44,6	48,9	50,0
Slovinsko	:	8,1	7,8	8,3	8,8	10,3	8,3	8,1	10,2	9,3	8,8
Španělsko	21,2	21,5	20,1	18,1	15,0	14,1	10,5	11,3	11,5	11,4	9,8
Švédsko	10,1	10,0	12,0	11,1	9,9	7,7	5,1	4,9	5,3	5,8	9,1
Velká Británie	9,8	9,3	7,9	:	10,0	8,9	7,6	8,5	7,1	6,7	6,9

zdroj: EUROSTAT

Důvodů pro tak rozdílné míry nezaměstnanosti mladých v jednotlivých zemích je hned několik. Jedním z nich je podle Brdka systém odborného výcviku v zemích jako Rakousko, Lucembursko nebo Nizozemsko. Tyto země se snaží mladé lidi ihned po ukončení vzdělání postupně začleňovat do pracovního procesu a dále je vzdělávat, aby měli šanci získat více možností k uplatnění (Brdka 2002).

Snížující se míru nezaměstnanosti ovlivňuje i fakt, že se mladí lidé v posledních letech více vzdělávají a opouštějí školu ve vyšším věku, než bylo obvyklé dříve. Delší

doba vzdělávání a s ní související zvyšující se stupeň dosaženého vzdělání má příznivý vliv na snižování nezaměstnanosti mladých. Z tabulek č. 3.10 – 3.12, s. 38-40 je zřejmé, že čím vyššího stupně vzdělání člověk dosáhne, tím nižší je míra nezaměstnanosti.

Tabulka č. 3.11 Míra nezaměstnanosti - sekundární vzdělání (% populace 15-64 let)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (15 zemí)	8,4	8,6	8,8	8,5	7,6	6,8	6,1	6,4	6,9	7,1	7,0
EU (25 zemí)	:	:	:	:	:	8,0	7,6	8,0	8,2	8,4	8,1
Belgie	7,7	7,6	7,1	7,7	6,7	5,5	4,3	5,6	6,5	6,0	6,9
Česká republika	:	:	:	4,3	6,4	6,8	6,1	5,5	6,1	6,5	6,3
Dánsko	6,0	6,0	4,7	4,6	4,1	3,9	3,3	3,3	4,2	4,9	4,2
Estonsko	:	:	11,3	10,4	12,0	14,8	12,7	10,3	11,5	10,1	8,3
Finsko	15,6	12,7	13,4	11,2	9,5	8,8	8,6	8,6	9,0	8,3	7,4
Francie	:	:	:	:	:	:	:	:	6,6	6,6	6,5
Irsko	7,5	7,3	6,6	:	3,7	2,6	2,4	2,9	3,0	3,2	3,0
Itálie	7,4	7,6	7,8	8,4	8,2	7,5	6,7	6,4	5,9	5,4	5,2
Kypr	:	:	:	:	:	4,3	3,1	3,3	3,8	3,6	4,3
Litva	:	:	:	15,9	15,4	19,7	18,5	14,3	12,1	12,0	9,1
Lotyšsko	:	:	:	14,1	14,2	14,6	12,6	12,1	9,7	9,8	8,4
Lucembursko	2,1	2,0	:	:	1,2	1,6	1,1	1,2	2,6	4,3	3,5
Maďarsko	:	:	7,2	7,4	5,9	5,6	4,6	4,4	4,8	4,7	6,0
Malta	:	:	:	:	:	2,0	3,3	1,7	2,8	3,6	2,0
Německo	8,1	8,8	10,0	:	8,8	8,0	8,2	8,7	10,0	10,9	11,2
Nizozemsko	:	4,8	4,1	3,2	2,3	1,9	1,5	1,9	2,5	3,9	4,1
Polsko	:	:	10,1	8,9	:	14,0	15,9	17,8	17,2	17,2	16,4
Portugalsko	6,7	6,1	6,5	4,5	5,3	3,9	2,9	4,4	5,3	5,5	6,4
Rakousko	:	:	:	:	3,1	2,6	2,8	3,1	3,3	3,7	4,0
Řecko	8,6	9,1	9,1	10,5	11,1	11,1	10,1	10,0	9,5	9,9	9,3
Slovensko	:	:	:	8,8	11,8	14,8	15,0	14,3	13,2	15,1	13,1
Slovinsko	:	5,0	4,8	6,3	6,1	5,7	4,3	5,0	5,1	5,0	5,1
Španělsko	19,3	18,0	17,5	15,3	13,1	11,2	8,2	9,5	9,8	9,3	7,4
Švédsko	8,6	9,5	10,2	9,0	7,0	5,2	4,0	4,1	4,5	5,6	6,1
Spojené království	7,2	6,6	5,8	:	4,7	4,4	3,6	3,7	3,5	3,7	3,5

zdroj: EUROSTAT

Tabulka č. 3.12 Míra nezaměstnanosti – terciární vzdělání (% z populace 15-64 let)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (15 zemí)	6,0	5,9	5,9	6,9	5,2	4,4	3,9	4,3	4,6	4,8	4,7
EU (25 zemí)	:	:	:	:	:	4,4	3,9	4,3	4,6	4,8	4,6
Belgie	3,4	3,7	3,4	3,4	3,1	2,4	2,7	3,1	3,7	3,2	3,4
Česká republika	:	:	:	1,9	2,6	2,6	2,0	1,6	2,0	1,9	1,8
Dánsko	4,9	3,8	3,4	3,3	3,1	2,6	3,4	3,6	5,0	4,0	3,7
Estonsko	:	:	6,8	5,3	6,1	4,6	7,5	4,8	5,4	5,1	3,5
Finsko	7,2	6,7	5,7	6,2	4,7	4,9	4,0	4,0	4,2	4,8	4,6
Francie	:	:	:	:	:	:	:	:	5,1	5,4	5,1
Irsko	4,2	4,2	3,5	:	1,8	1,6	1,6	1,9	2,5	2,1	2,0
Itálie	7,6	6,8	7,2	7,0	7,1	6,1	5,5	5,5	5,7	4,9	5,8
Kypr	:	:	:	:	:	2,5	2,2	2,0	3,0	2,8	3,6
Litva	:	:	:	8,3	8,7	9,0	6,1	5,9	5,8	5,7	3,8
Lotyšsko	:	:	:	6,9	5,8	7,4	4,9	5,6	6,0	3,3	3,6
Lucembursko	:	:	:	:	:	:	:	1,8	4,0	3,3	3,3
Maďarsko	:	:	1,7	1,9	1,2	1,3	1,1	1,6	1,2	1,9	2,2
Malta	:	:	:	:	:	2,1	0,8	0,4	2,4	0,3	2,7
Německo	4,9	5,3	5,8	:	5,0	4,2	4,1	4,2	4,9	5,3	5,6
Nizozemsko	:	4,0	3,3	2,0	1,7	1,6	1,5	1,7	2,3	2,8	2,8
Polsko	:	:	3,0	2,0	:	4,7	4,5	5,6	6,0	6,1	5,7
Portugalsko	3,2	3,3	2,4	2,7	2,5	2,6	2,2	3,3	4,9	4,0	3,8
Rakousko	:	:	:	:	1,8	1,4	1,2	1,6	2,3	3,1	2,1
Řecko	5,7	5,6	5,7	6,5	7,7	7,5	7,0	6,7	6,2	7,0	7,0
Slovensko	:	:	:	2,9	3,8	4,1	4,4	3,0	3,0	4,7	4,2
Slovinsko	:	2,3	2,7	2,4	3,0	2,2	2,2	2,2	3,8	2,7	2,9
Španělsko	14,8	14,3	13,7	12,9	10,8	9,2	6,6	7,6	7,5	7,4	6,0
Švédsko	3,9	4,3	4,2	4,6	4,0	2,9	2,3	2,6	3,6	3,9	4,4
Velká Británie	3,8	3,6	3,1	:	2,7	2,1	1,9	2,4	2,3	2,2	2,2

Zdroj: EUROSTAT

Stále více v současné době zatěžuje země Evropské unie stárnoucí populace a s ním související problém zvyšující se míry nezaměstnanosti obyvatel ve věku 55 – 64 let. Se stárnutím populace se nepotýká jen Evropská unie, ale i většina vyspělých států. To je důsledkem jednak zlepšení zdravotní péče, a tudíž i zkvalitnění života starších lidí, jednak tím, že se do důchodového věku dostávají silné ročníky z poválečného baby boomu. Problémem je, že mnoho těchto lidí odchází často do předčasného důchodu, ačkoliv by mohli ještě po určitou dobu pracovat. Dalším specifikem, s nímž se EU potýká, je tedy nízká míra zaměstnanosti lidí (tabulka č. 3.13, s. 41) ve věku 55-64 let a zároveň vysoká míra nezaměstnanosti v této skupině.

Tabulka č. 3.13 Míra zaměstnanosti starších pracovníků (% zaměstnané populace ve věku 55-64 let na celkové populaci 55-64letých)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (15 zemí)	36,0	36,3	36,4	36,6	37,1	37,8	38,8	40,2	41,7	42,5	44,1
EU (25 zemí)	:	:	35,7	35,8	36,2	36,6	37,5	38,7	40,2	41,0	42,5
Belgie	22,9	21,9	22,1	22,9	24,6	26,3	25,1	26,6	28,1	30,0	31,8
Česká republika	:	:	:	37,1	37,5	36,3	37,1	40,8	42,3	42,7	44,5
Dánsko	49,8	49,1	51,7	52,0	54,5	55,7	58,0	57,9	60,2	60,3	59,5
Estonsko	:	:	:	50,2	47,5	46,3	48,5	51,6	52,3	52,4	56,1
Finsko	34,4	35,4	35,6	36,2	39,0	41,6	45,7	47,8	49,6	50,9	52,7
Francie	29,6	29,4	29,0	28,3	28,8	29,9	31,9	34,7	36,8	37,3	37,9
Irsko	39,2	39,7	40,4	41,7	43,7	45,3	46,8	48,0	49,0	49,5	51,6
Itálie	28,4	28,6	27,9	27,7	27,6	27,7	28,0	28,9	30,3	30,5	31,4
Kypr	:	:	:	:	:	49,4	49,1	49,4	50,4	49,9	50,6
Litva	:	:	:	39,5	40,9	40,4	38,9	41,6	44,7	47,1	49,2
Lotyšsko	:	:	:	36,3	36,6	36,0	36,9	41,7	44,1	47,9	49,5
Lucembursko	23,7	22,9	23,9	25,1	26,4	26,7	25,6	28,1	30,3	30,4	31,7
Maďarsko	:	17,7	17,7	17,3	19,4	22,2	23,5	25,6	28,9	31,1	33,0
Malta	:	:	:	:	:	28,5	29,4	30,1	32,5	31,5	30,8
Německo	37,7	37,9	38,1	37,7	37,8	37,6	37,9	38,9	39,9	41,8	45,4
Nizozemsko	28,9	30,5	32,0	33,9	36,4	38,2	39,6	42,3	44,3	45,2	46,1
Polsko	:	:	33,9	32,1	31,9	28,4	27,4	26,1	26,9	26,2	27,2
Portugalsko	46,0	47,3	48,5	49,6	50,1	50,7	50,2	51,4	51,6	50,3	50,5
Rakousko	29,7	29,1	28,3	28,4	29,7	28,8	28,9	29,1	30,3	28,8	31,8
Řecko	41,0	41,2	41,0	39,0	39,3	39,0	38,2	39,2	41,3	39,4	41,6
Slovensko	:	:	:	22,8	22,3	21,3	22,4	22,8	24,6	26,8	30,3
Slovinsko	:	19,1	21,8	23,9	22,0	22,7	25,5	24,5	23,5	29,0	30,7
Španělsko	32,3	33,2	34,1	35,1	35,0	37,0	39,2	39,6	40,7	41,3	43,1
Švédsko	62,0	63,4	62,6	63,0	63,9	64,9	66,7	68,0	68,6	69,1	69,4
Velká Británie	47,5	47,7	48,3	49,0	49,6	50,7	52,2	53,4	55,4	56,2	56,9

zdroj: EUROSTAT

Podle Eurostatu byl v roce 2005 průměrný věk odchodu do důchodu 60, 9 let, přičemž muži opouštěli trh práce ve vyšším věku (61, 4 let) než ženy (60, 4 let). Samozřejmě se opět liší věk, v němž odcházejí lidé do důchodu mezi jednotlivými státy Evropské unie. Pokud porovnáme dostupné údaje z roku 2001, je zřejmé, že v celé EU posiluje trend pracovat do vyššího věku, a to platí jak pro muže (zvýšení o 1 rok oproti údajům z roku 2001), tak i pro ženy (zvýšení o 1,1 roku). Nicméně starší lidé přesto odcházejí do důchodu dříve, než by měli.

Příčinou předčasného odchodu do důchodu je skutečnost, že dnes se zvyšují požadavky na pracovní síly, velká část pracovních míst vyžaduje umět ovládat moderní komunikační technologie a další odborné znalosti. Nezaměstnaní starší lidé tyto požadavky většinou nesplňují. Proto mají omezené možnosti výběru práce a jsou více

ohrožení dlouhodobou nezaměstnaností. Než aby se novým dovednostem naučily, volí osoby ve vyšší věkové skupině raději odchod do předčasného důchodu.

Tabulka č. 3.14 Míra celoživotního vzdělávání (% populace 15-64 let)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU (15 zemí)	:	:	:	:	8,2	8,0	8,0	8,1	9,8	10,7	11,2
EU (25 zemí)	:	:	:	:	:	7,5	7,5	7,6	9,0	9,9	10,2
Belgie	2,8	2,9	3,0	4,4	6,9	6,2	6,4	6,0	7,0	8,6	8,3
Česká republika	:	:	:	:	:	:	:	5,6	5,1	5,8	5,6
Dánsko	16,8	18,0	18,9	19,8	19,8	19,4	18,4	18,0	24,2	25,6	27,4
Estonsko	:	:	4,3	6,3	6,5	6,5	5,4	5,4	6,7	6,4	5,9
Finsko	:	16,3	15,8	16,1	17,6	17,5	17,2	17,3	22,4	22,8	22,5
Francie	2,9	2,7	2,9	2,7	2,6	2,8	2,7	2,7	7,0	7,1	7,1
Irsko	4,3	4,8	5,2	:	:	:	:	5,5	5,9	6,1	7,4
Itálie	3,8	4,1	4,6	4,8	5,5	4,8	4,5	4,4	4,5	6,3	5,8
Kypr	:	:	:	:	2,6	3,1	3,4	3,7	7,9	9,3	5,9
Litva	:	:	:	:	3,9	2,8	3,5	3,0	3,8	5,9	6,0
Lotyšsko	:	:	:	:	:	:	:	7,3	7,8	8,4	7,9
Lucembursko	2,9	2,9	2,8	5,1	5,3	4,8	5,3	7,7	6,5	9,8	8,5
Maďarsko	:	:	2,9	3,3	2,9	2,9	2,7	2,9	4,5	4,0	3,9
Malta	:	:	:	:	:	4,5	4,6	4,4	4,2	4,3	5,3
Německo	:	5,7	5,4	5,3	5,5	5,2	5,2	5,8	6,0	7,4	7,7
Nizozemsko	13,1	12,5	12,6	12,9	13,6	15,5	15,9	15,8	16,4	16,4	15,9
Polsko	:	:	:	:	:	:	4,3	4,2	4,4	5,0	4,9
Portugalsko	3,3	3,4	3,5	3,1	3,4	3,4	3,3	2,9	3,2	4,3	4,1
Rakousko	7,7	7,9	7,8	:	9,1	8,3	8,2	7,5	8,6	11,6	12,9
Řecko	0,9	0,9	0,9	1,0	1,3	1,0	1,2	1,1	2,6	1,8	1,9
Slovensko	:	:	:	:	:	:	:	8,5	3,7	4,3	4,6
Slovinsko	:	:	:	:	:	:	7,3	8,4	13,3	16,2	15,3
Španělsko	4,3	4,4	4,4	4,2	5,0	4,1	4,4	4,4	4,7	4,7	10,5
Švédsko	:	16,5	25,0	:	20,8	21,6	17,5	18,4	31,8	32,1	32,1
Velká Británie	:	:	:	:	19,2	20,5	20,9	21,3	26,8	29,4	27,5

zdroj: EUROSTAT

Důležité proto je, aby se stát podporoval celoživotní vzdělání všech věkových skupin, tedy i starších lidí, aby mohli se svými znalostmi a schopnostmi obstát v konkurenci mladších osob. Skupina starších má naproti tomu určitou výhodu, protože na rozdíl od mladých může nabídnout dlouholeté zkušenosti. Musí k tomu ale přidat i znalost a využívání moderních technologií.

Částečným řešením, jak zvýšit zaměstnanost starších lidí je také práce na zkrácený úvazek. Podíl starších lidí, kteří pracují na částečný úvazek, se v pozorovaném období též zvyšuje.

Tabulka č. 3.15 Zaměstnanost na částečný úvazek (% z celkové zaměstnanosti)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2002	2004	2005
EU (15 zemí)	15,8	16,3	16,7	17,3	17,6	17,7	17,9	18,1	18,5	19,4	20,2
EU (25 zemí)	:	:	16,0	15,9	16,1	16,2	16,3	16,6	17,0	17,7	18,4
Belgie	14,0	14,5	15,2	16,5	18,4	18,9	18,5	19,1	20,5	21,4	22,0
Česká republika	:	:	:	5,7	5,6	5,3	4,9	4,9	5,0	4,9	4,9
Dánsko	21,8	21,9	22,5	22,3	21,6	21,3	20,1	20,0	21,3	22,2	22,1
Estonsko	:	:	:	8,6	8,1	8,1	8,2	7,7	8,5	8,0	7,8
Finsko	11,6	11,4	10,9	11,4	12,1	12,3	12,2	12,8	13,0	13,5	13,7
Francie	15,8	16,3	17,0	17,3	17,1	16,7	16,3	16,4	16,5	16,7	17,2
Irsko	11,6	11,4	13,6	16,5	16,4	16,4	16,5	16,5	16,9	16,8	:
Itálie	6,3	6,5	6,8	7,3	7,9	8,4	8,4	8,6	8,5	12,7	12,8
Kypr	:	:	:	:	6,5	8,4	8,4	7,2	8,9	8,6	8,9
Litva	:	:	:	:	:	10,2	9,9	10,8	9,6	8,4	7,1
Lotyšsko	:	:	:	12,8	12,1	11,3	10,3	9,7	10,3	10,4	8,3
Lucembursko	8,5	8,0	8,2	9,1	9,8	10,4	10,4	10,7	13,4	16,4	17,4
Maďarsko	:	:	3,7	3,8	3,8	3,5	3,6	3,6	4,4	4,7	4,1
Malta	:	:	:	:	:	6,8	7,4	8,3	9,2	8,7	9,6
Německo	16,3	16,7	17,6	18,4	19,0	19,4	20,3	20,8	21,7	22,3	24,0
Nizozemsko	37,4	38,0	37,9	38,9	39,7	41,5	42,2	43,9	45,0	45,5	46,1
Polsko	:	:	10,6	10,4	10,5	10,5	10,3	10,8	10,5	10,8	10,8
Portugalsko	7,9	9,2	10,6	11,0	11,0	10,9	11,1	11,2	11,7	11,3	11,2
Rakousko	13,6	14,0	14,7	15,7	16,4	16,3	18,2	19,0	18,7	19,8	21,1
Řecko	4,8	5,0	4,8	5,6	5,8	4,5	4,0	4,4	4,3	4,6	5,0
Slovensko	:	:	:	2,3	2,1	2,1	2,3	1,9	2,4	2,7	2,5
Slovinsko	:	:	:	:	6,1	6,5	6,1	6,1	6,2	9,3	9,0
Španělsko	7,5	7,6	7,9	7,8	8,0	7,9	8,0	8,0	8,2	8,7	12,4
Švédsko	20,5	20,2	20,2	19,8	19,7	19,5	21,1	21,5	22,9	23,6	24,7
Velká Británie	24,1	24,6	24,6	24,5	24,6	25,2	25,1	25,4	25,8	:	:

zdroj: EUROSTAT

Nezaměstnanost v EU dosahovala nejvyšších hodnot v prvních letech sledování, přibližně v letech 1998 – 1999 se pozastavila a od té doby pozvolna klesá. Většina zemí EU vykazuje ve sledovaném časovém úseku tendence snižující se míry nezaměstnanosti a zároveň zvyšující se míry zaměstnanosti ve všech rizikových skupinách (ženy, mladí lidé, starší lidé). Všechna výše uvedená kritéria specifická pro nezaměstnanost EU se prolínají a navzájem ovlivňují. V zemích, kde je celková míra

nezaměstnanosti nízká, lidé pracují do vyššího věku a vykazují vyšší míry zaměstnanosti starších lidí. Vyskytuje se tam současně výrazně vyšší míra zaměstnanosti žen. I podíl mladých lidí na celkové nezaměstnanosti není příliš vysoký, skupina mladých tu nachází práci mnohem lépe. Zároveň také mnohem větší počet lidí se celoživotně vzdělává.

Pokud si státy EU s vysokou mírou nezaměstnanosti vezmou ponaučení od úspěšnějších zemí, recept na řešení nezaměstnanosti by byl následující: vytvářet více příležitostí pro zaměstnávání žen a starších obyvatel. Umožnit pracovat co největšímu počtu mladých lidí. Čím vyššího stupně vzdělání člověk dosáhne, tím méně je ohrožen nezaměstnaností. A nakonec, umožnit lidem, aby se vzdělávali po celý život (např. různé rekvalifikační kurzy), čímž si otevírají další možnosti, pokud by o práci přišli.

3.4 Vývoj nezaměstnanosti ve vybraných regionech EU

3.4.1 Irsko

Irsko - země malá rozlohou (70 280 km²) i počtem obyvatel (4,06 milionů obyvatel) - bylo vybráno proto, že to je stát, který v současné době vykazuje jednu z nejnižších měr nezaměstnanosti v EU, a zároveň je to jedna ze zemí, která se vyvíjí nejdynamičtěji. Dalším důvodem pak bylo ukázat, jak si země může poradit s vysokou mírou nezaměstnanosti, s níž se Irsko potýkalo přibližně do roku 1997. V řešení nezaměstnanosti by mohlo jít příkladem ostatním zemím Evropské unie. Kvůli celkové hospodářské strategii, jakou zvolilo, je Irsko neprávem někdy nazýváno Keltským tygrem (připomíná dravé Asijské tygry).

Při pohledu na tabulku č. 3.3, s. 22 (Míra nezaměstnanosti v jednotlivých zemích EU) je zřejmé, že Irsko v roce 1995 zaujímalo třetí příčku v žebříčku nezaměstnanosti

zemí Evropské unie. Toto umístění rozhodně není lichotivé, Irsko se v této době potýkalo s 12,3% mírou nezaměstnanosti, před ním už se umístilo jen Finsko (s 15,4% mírou nezaměstnanosti) a Španělsko (s mírou nezaměstnanosti 18,4%). Jak bude ukázáno dále, dokázalo se ale s tímto nepříznivým stavem obdivuhodně vypořádat a v současné době patří irská míra nezaměstnanosti k nejnižším v EU (je to asi polovina průměrné nezaměstnanosti v EU).

Boj s nezaměstnaností v Irsku bezpodmínečně souvisí s celkovou ekonomickou situací této země, proto je na úvod nutné zmínit několik údajů z historie. Jak uvádí Bautzová, bylo Irsko do třicátých let 20. století převážně zemědělskou zemí, s poměrně málo rozvinutým průmyslovým sektorem (existovala zde pouze tradiční průmyslová odvětví – potravinářství a textilní průmysl). Během 30. let 20. století se Irsko začalo zaměřovat na rozvoj a podporu domácího průmyslu. Země uvalila vysoká cla na dovážené zboží, státní dotace často putovaly do neefektivních oblastí irského hospodářství (většinou do zemědělství). Tím se země v podstatě uzavřela okolnímu světu, spolupracovala pouze se sousední Velkou Británií. V 50. letech se zjistilo, že domácí pomoc příliš nepodporuje rozvoj průmyslu ani ekonomiky, proto Irsko změnilo strategii hospodářské politiky (Lukáš) a začalo se soustředit zejména na export a zároveň na přilákání zahraničních investorů do méně rozvinutých regionů pomocí investičních pobídek. Od šedesátých let proto do Irska přicházelo mnoho zahraničních investorů, tempo ekonomického růstu Irska se zvyšovalo a hospodářství se oživovalo.

Důvodů, proč si zahraniční investoři vybrali právě Irsko, bylo podle Lukáše hned několik. Důležitou úlohu sehrály a dodnes sehrávají investiční pobídky. Dalším faktorem, který příznivě ovlivnil příliv zahraničního kapitálu, byla pracovní síla s angličtinou jako mateřským jazykem. Pracovní síla byla též poměrně levná, ale zároveň velmi kvalifikovaná, proto se zde mohly otevírat firmy soustředěné na průmyslovou výrobu a služby. V těchto odvětvích se Irsko v současné době řadí k nejkonkurenceschopnějším státům. Dalším důvodem pak mohlo být i to, že zahraniční investoři považovali Irsko za bránu na trhy ostatních zemí EU.

Po vstupu do Evropského hospodářského společenství v roce 1973 dostalo Irsko šanci svoji dosud ne příliš příznivou situaci ještě vylepšit a zvýšit tak hospodářský růst. Poté, co se stalo členem EHS, začalo vykazovat vysoká tempa ekonomického růstu (tabulka č. 3.16, s. 46). Důvodů tohoto zlepšení bylo hned několik. Kromě již zmíněných investičních pobídek a vysoce kvalifikované pracovní síle to byla zejména nová možnost bez překážek spolupracovat a obchodovat se všemi členskými zeměmi, neorientovat se už pouze na Velkou Británii. Zároveň jako jeden z nejméně vyspělých členských států mohla země čerpat výrazné dotace ze zdrojů EHS na rozvoj svého hospodářství. V Irsku se ve velkém začaly rozvíjet oblasti moderního průmyslu – elektronika, elektrotechnika a chemická výroba, kde Irsko využilo svoji vysoce kvalifikovanou pracovní sílu. Rozvoj lidského kapitálu podpořilo i to, že se začala zvyšovat úroveň irského školství. Vysoké tempo ekonomického růstu příznivě ovlivnilo i stav nezaměstnanosti.

Na následném zhoršení ekonomické situace se výrazně podepsala hospodářská krize, která postihla vyspělé státy celého světa po ropném šoku ve druhé polovině 70. let. Ekonomický rozvoj Irska se zpomalil a země ho po dlouhou dobu nedokázala obnovit. Spolu s novými zeměmi, které vstoupily do EHS později (Řecko v roce 1981, Španělsko a Portugalsko v roce 1986), bylo Irsko v 80. letech jedním z nejzaostalejších členských států. Jak uvádí Zemánek, irské hospodářství ve druhé polovině 80. let bylo: „sužováno dlouhodobou recesí, nízkou životní úrovní (dosahující necelých 60% průměru tehdejší EU), vysokou inflací, nezaměstnaností přesahující 17%, negativní platební bilancí, hlubokými schodky státního rozpočtu a vysokou vnitřní zadlužeností, dosahující závratné výše 125% HDP“ (Zemánek).

Tabulka č. 3.16 Vývoj tempa ekonomického růstu v letech 1970 - 1990 - Irsko (%)

1970	1972	1974	1976	1978	1980	1982	1984	1986	1988	1990
3,4	4,6	5,5	7,9	3,0	3,3	-0,2	3,0	4,6	5,7	1,9

zdroj: OECD

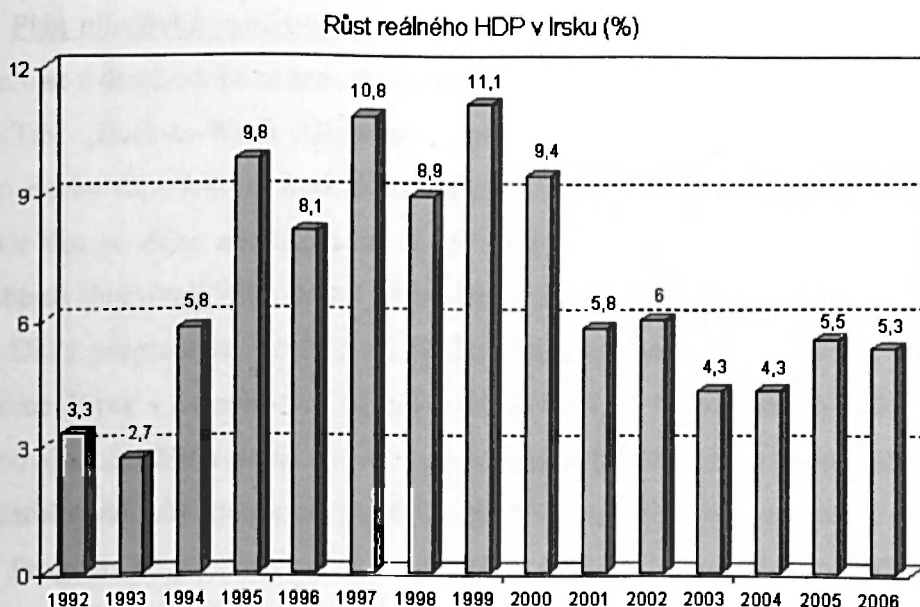
Změna nastala až v roce 1987, kdy vládní strana Fianna Fail odstartovala reformy, které měly napomoci dostat zemi z krize a nastolit vysoký hospodářský růst. Hlavními

kroky, které dopomohly k dosažení tohoto cíle bylo snížení daní, zmrazení růstu mezd, investiční pobídky a využívání strukturálních fondů EHS.

Jak uvádí Složil, dotace z EU a ze strukturálních fondů využilo Irsko hlavně k vytváření nových pracovních míst. Dále je využívají také na podporu průmyslu a vzdělávání ve službách, na podporu zemědělství, lesnictví, rybolovu a venkova, ale hlavně na lidské zdroje a rekvalifikace. „Víc než půl milionu lidí prošlo tréninkovými programy“ (Složil), aby země měla kvalifikovanou pracovní sílu, a přilákala tak investory.

K investičním pobídkám využilo Irsko hlavně nízké mzdové náklady a nízké daňové zatížení. „Co nezvykle bije do očí, je nezvykle nízké daňové zatížení: sazba daně z příjmu právnických osob se v Irsku rovná 10%. ... Tyto irské praktiky vzbuzují už nelibost i v ostatních zemích EU a jejich platnost musela být limitována (pro domácí subjekty platí do roku 2005, pro zahraniční do roku 2010)“ (Bautzová).

Graf č. 3.1 Tempo ekonomického růstu v Irsku (%)

zdroj: <http://www.euroekonom.cz/grafy-html/hdp-irsko.html>

Pomocí uvedených opatření dokázalo Irsko zvýšit tempo ekonomického růstu (graf č. 3.1, s. 47), ale i nadále se potýkalo s vysokou mírou nezaměstnanosti, která začala pozvolna klesat až na počátku 90. let. Irská vláda proto přijala řadu opatření, aby pomohla situaci nezaměstnanosti zlepšit.

Politika zaměstnanosti. Irská vláda se soustředí hlavně na aktivní politiku zaměstnanosti a usiluje o snížení zejména dlouhodobé nezaměstnanosti. Proto v Irsku existuje několik programů, které se snaží zapojit dlouhodobě nezaměstnané do pracovního procesu a zároveň vzniku dlouhodobé nezaměstnanosti co nejvíce předcházet.

Plán přímé zaměstnanosti. Tento program je určen pro osoby nad 35 let, které jsou nezaměstnané více než 3 roky. Dlouhodobě nezaměstnanému pomáhají najít práci na částečný úvazek nebo dočasné zaměstnání, a to hlavně vytvářením nových pracovních míst, zejména ve veřejných službách (Legislative Council Secretariat).

Plán příspěvků zaměstnanosti. Tento program zahrnuje několik podpor pro osoby, které se z dlouhodobé nezaměstnanosti vrátí zpět na trh práce.

Tzv. „Back-to-Work Allowance“ (příspěvek při návratu do zaměstnání), je určen pro osoby dlouhodobě závislé na sociálních dávkách. Pokud tito lidé přijmou práci, bude jim po dobu následujících tří let vyplácena část sociální podpory, kterou dosud pobírali (první rok 75%, druhý 50% a třetí 25% z jimi pobíraných sociálních dávek).

Další program je zaměřen na osoby nezaměstnané více než 5 let, které dostávají kromě dávek v nezaměstnanosti ještě odměnu 44,50 Euro za každý týden, kdy se školí u nového zaměstnavatele. Tuto odměnu můžou pobírat až po dobu šesti týdnů, pokud v zaměstnání zůstanou, můžou požádat o „Back-to-Work Allowance“.

Program na podporu práce na částečný úvazek. Pokud dlouhodobě nezaměstnaný vezme práci na částečný úvazek, obdrží každý týden speciální přídavek jako náhradu za podporu v nezaměstnanosti. Když se částečný úvazek změní v plný, nemá již nárok na tento přídavek, ale má nárok na „Back-to-Work Allowance“.

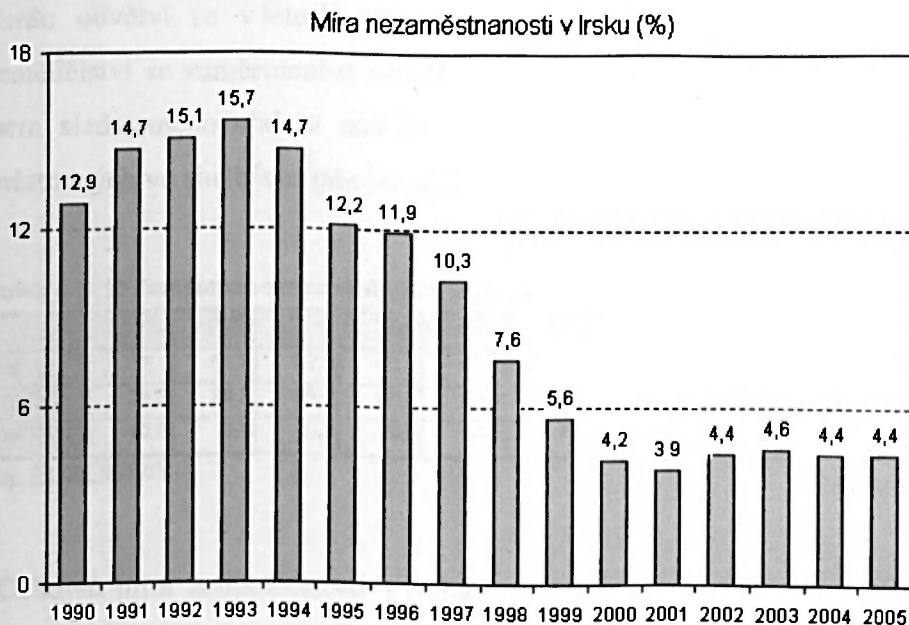

Plán asistence při hledání práce. Je určen pro osoby krátce nezaměstnané a rozšíření dlouhodobé nezaměstnanosti chce předejít zejména poskytováním informací o volných pracovních místech nebo odborných výcvicích, poradenstvím (Legislative Council Secretariat).

Výcvikové kurzy. Jsou určeny pro zlepšení zaměstnatelnosti rizikových skupin nezaměstnaných. Do kurzu odborné přípravy (z různých oborů), který trvá jeden až dva roky, je zařazen uchazeč starší 21 let, který posledních 6 měsíců pobírá dávky v nezaměstnanosti. Pořádají se též kurzy pro absolventy, kteří nemají žádné pracovní zkušenosti.

Nezaměstnanost v Irsku rostla do začátku 90. let, pak se začala postupně snižovat a v roce 2005 dosahovala irská míra nezaměstnanosti nejnižší úroveň mezi zeměmi EU (4,3%) (tabulka č. 3.3, s. 22). Bylo dosahováno vysokého tempa ekonomického růstu, velice se zvýšila zaměstnanost a nezaměstnanost prudce poklesla.

Graf č. 3.2 Míra nezaměstnanosti v Irsku (%)

zdroj: <http://www.euroekonom.cz/grafy-html/nezam-irsko.html>

Tabulka č. 3.17 Míra nezaměstnanosti v Irsku (% z pracovních sil ve věku 15 let a více)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
celkem	12,3	11,7	9,9	7,5	5,7	4,3	4,0	4,5	4,7	4,5	4,3
muži	12,2	11,5	9,9	7,7	5,7	4,3	4,1	4,7	5,0	4,9	4,6
ženy	12,5	11,8	9,9	7,3	5,6	4,2	3,8	4,1	4,3	4,1	4,0

zdroj: EUROSTAT

Jak je patrné z tabulky č. 3.18 (s. 50), počet zaměstnaných se od roku 1995 do roku 2005 zvýšil o 674 000 a počet nezaměstnaných se snížil o 89 000 (tedy přesně o 50% oproti počátečnímu období). V současné době se Irsko potýká dokonce s nedostatkem pracovních sil, což bylo hlavním důvodem k otevření irského pracovního trhu pro nové země EU, o čemž bude pojednáno dále.

Tabulka č. 3.18 Změna v celkové zaměstnanosti a nezaměstnanosti (. 1 000)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
zaměstnanost	1285	1331	1405	1526	1621	1696	1748	1779	1814	1870	1959
nezaměstnanost	178	174	152	123	97	75	72	83	90	89	89

zdroj: EUROSTAT

Největší nárůst zaměstnanosti zaznamenal sektor služeb (počet zaměstnaných v tomto odvětví se v letech 1995 – 2005 zvýšil téměř o půl milionu), naopak v zemědělství se zaměstnanost neustále snižuje (míra zaměstnanosti v zemědělství se během sledovaného období snížila téměř o polovinu). V roce 2005 pracovaly 2/3 zaměstnaných ve službách (tabulka č. 3.19, s. 50)

Tabulka č. 3.19 Zaměstnanost ve službách, průmyslu a zemědělství (% z celkové zaměstnanosti)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
služby	61,1	61,8	62,0	62,4	63,0	63,5	64,0	65,1	65,8	66,2	66,6
průmysl	28,3	28,3	28,8	28,6	28,4	28,8	28,8	27,9	27,5	27,6	27,6
zemědělství	10,6	9,9	9,2	9,0	8,6	7,7	7,2	7,0	6,6	6,2	5,9

zdroj: EUROSTAT

Celková míra zaměstnanosti v Irsku se zvyšuje (z 54,4% v roce 1995 na 67,6% v roce 2005), ale velmi pozitivní změna nastala zejména v počtu zaměstnaných žen. Zatímco v roce 1995 se míra zaměstnanosti žen pohybovala kolem 41% z populace v ekonomicky aktivním věku, o deset let později byla míra zaměstnanosti žen už více

než 58%. Je to způsobeno díky lepší možnosti pracovat na částečný úvazek (tabulka č. 3.22, s. 51) a celkově díky pružným pracovním podmínkám. Další zlepšení přinesl vznik nových pracovních míst, a to hlavně v sektoru služeb, který skýtá pro ženy velké množství pracovních příležitostí. V neposlední řadě hraje důležitou roli také zvyšující se stupeň vzdělávání žen a zvyšující se počet žen účastnících se celoživotního vzdělávání (tabulka č. 3.21, s. 50).

Tabulka č. 3.20 Míra zaměstnanosti (% populace ve věku 15-64 let)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
celkem	54,4	55,4	57,6	60,6	63,3	65,2	65,8	65,5	65,5	66,3	67,6
muži	67,1	67,5	69,1	72,1	74,5	76,3	76,6	75,4	75,2	75,9	76,9
ženy	41,6	43,2	45,9	49,0	52,0	53,9	54,9	55,4	55,7	56,5	58,3

zdroj: EUROSTAT

Tabulka č. 3.21 Celoživotní vzdělávání (% populace ve věku 25-64 let)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
celkem	4,3	4,8	5,2	:	:	:	:	5,5	5,9	6,1	7,4
muži	4,4	4,8	5,2	:	:	:	:	4,7	5,1	5,1	6,2
ženy	4,3	4,8	5,3	:	:	:	:	6,4	6,8	7,1	8,6

zdroj: EUROSTAT

Jak ukazuje tabulka č. 3.22 (s. 51), počet žen zaměstnaných na částečný úvazek se během sledovaných deseti let více než zdvojnásobil (ze 108 000 v roce 1995 na 248 000 v roce 2005).

Tabulka č. 3.22 Zaměstnanost na zkrácený pracovní úvazek (% z celkové zaměstnanosti)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
celkem	11,6	11,4	13,6	16,5	16,4	16,4	16,5	16,5	16,9	16,8	:
muži	5,1	4,9	6,0	7,5	7,2	6,9	6,6	6,5	6,6	6,1	:
ženy	22,4	22,0	25,4	30,0	30,1	30,3	30,7	30,6	31,0	31,5	:

zdroj: EUROSTAT

Zároveň se zvýšenou mírou zaměstnanosti žen se snižuje také míra nezaměstnanosti u žen. Zatímco míra zaměstnanosti mužů v Irsku se během sledovaných deseti let zvýšila o 9,8%, zaměstnanost žen se zvýšila o 16,7%. Snižovala se ale také nezaměstnanost žen, a zatímco dříve byla nezaměstnanost žen vždy vyšší než nezaměstnanost mužů, od roku 1998 je tomu naopak, od tohoto roku je míra nezaměstnanosti žen nižší než míra nezaměstnanosti mužů. Je to způsobeno hlavně tím,

že neustále vznikají nová pracovní místa, a to zejména v sektoru služeb, který je ženám otevřen více než zemědělský nebo průmyslový sektor.

Výrazná změna k lepšímu nastala u dlouhodobé nezaměstnanosti (tabulka č. 3.23, s. 52). Zatímco v roce 1995 bylo dlouhodobou nezaměstnaností postiženo 7,6% pracovních sil, v roce 2005 už to bylo pouze 1,5% z celkové pracovní síly. Tohoto výrazného snížení dosáhlo Irsko díky programům politiky zaměstnanosti, které se snaží začlenit dlouhodobě nezaměstnané do pracovního procesu.

Tabulka č. 3.23 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (% z pracovních sil)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
celkem	7,6	7,0	5,6	3,9	2,4	1,6	1,3	1,4	1,6	1,6	1,5
muži	8,1	7,5	6,2	4,7	3,0	2,0	1,7	1,8	1,9	2,0	1,9
ženy	6,7	6,1	4,6	2,8	1,6	1,0	0,8	0,8	1,0	1,0	0,8

zdroj: EUROSTAT

V Irsku během sledovaných deseti let rapidně poklesla též míra nezaměstnanosti mladých lidí (tabulka č. 3.24, s. 52). Na počátku sledovaného období bylo nezaměstnaných přibližně 19,5% lidí ve věku 15-24 let, na konci už míra nezaměstnanosti mladých byla 8,6%. Tento velký pokles je způsoben zejména prodlužující se délkou vzdělávání a opět vládními programy podpory zaměstnanosti. Spolu s poklesem nezaměstnanosti se výrazně zvýšila i míra zaměstnanosti mladých lidí, a to o více než 11% (tabulka č. 3.25, s. 52).

Tabulka č. 3.24 Míra nezaměstnanosti mladých (% pracovních sil ve věku 15-24)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
celkem	19,5	18,2	15,4	11,3	8,6	6,9	7,2	8,5	9,1	8,9	8,6
muži	20,8	19,0	16,0	11,6	8,5	6,8	7,6	9,3	9,7	9,3	9,1
ženy	17,9	17,2	14,6	11,0	8,6	7,0	6,9	7,6	8,4	8,5	7,9

zdroj: EUROSTAT

Tabulka č. 3.25 Míra zaměstnanosti mladých (% populace ve věku 15-24 let)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
celkem	37,6	37,6	41,4	45,6	49,1	50,4	49,3	47,6	47,5	47,7	48,7
muži	39,7	39,8	43,9	48,7	52,3	54,2	53,1	50,6	50,5	50,7	51,5
ženy	35,4	35,2	38,8	42,4	45,7	46,6	45,5	44,5	44,4	44,7	45,9

zdroj: EUROSTAT

Cílem této podkapitoly bylo představit úspěšnou strategii boje s vysokou nezaměstnaností. Ukázalo se, že není dobré zaměřit se pouze na jeden specifický problém nezaměstnanosti, ale snažit se najít řešení, které by postihlo většinu aspektů. Zdá se, že Irsko takový lék našlo. Všechna opatření, která postupně tato malá země zavedla, směřovala k vytváření nových pracovních míst a vzdělávání pracovní síly pro posílení její kvalifikace. Pomocí toho pak mohlo dojít k tak výraznému snížení nezaměstnanosti.

3.4.2 Německo

Spolková republika Německo byla vybrána jako názorný příklad vlivu strukturálních změn v hospodářství na vznik nezaměstnanosti. Dalším důvodem bylo ukázat rozdílnou míru nezaměstnanosti v jednotlivých regionech.

Německo je zakladatelskou zemí Evropského hospodářského společenství z roku 1957. Až do konce 20. století bylo považováno za jednu z nejsilnějších ekonomik Evropy, za motor celé Evropské unie. Od 90. let 20. století se však pozice Německa začala oslabovat, zejména vlivem sjednocení západní a východní části a celkovou hospodářskou recesí. Sjednocení s sebou přineslo obrovské množství výdajů na vyrovnání úrovně východoněmecké části. Změny v ekonomice přispěly taktéž k výraznému zvýšení nezaměstnanosti, což je patrně jeden z nejdůležitějších problémů, jehož vyřešení se Německo v současné době snaží najít.

Pro popis vývoje německé nezaměstnanosti je důležité zmínit několik údajů z historie. Německo bylo po druhé světové válce na Postupimské konferenci rozděleno na čtyři okupační zóny, z nichž v roce 1949 vznikly dva samostatné státy - západní Spolková republika Německo a východní Německá demokratická republika. SRN byla

skutečnou demokratickou zemí s tržním hospodářstvím, zatímco ekonomika východní NDR podléhala centrálnímu plánování a byla pod velkým vlivem tehdejšího Sovětského svazu. Ze západní části se během čtyřiceti let tržního hospodářství vyvinula jedna z nejvýkonnějších ekonomik světa, v níž probíhaly všechny procesy typické pro vyspělé země. SRN byla zemí s tradičními odvětvími průmyslu, soustředila se jak na odvětví těžkého průmyslu (strojírenství, automobilový průmysl), tak i na odvětví lehké.

S nezaměstnaností nemělo západní Německo závažnější problémy, naopak, míra nezaměstnanosti dosahovala v rozmezí 50. až 90. let velice nízkou úroveň (tabulka č. 3.27, s. 54). Z tabulky vyplývá, že nezaměstnanost souvisela s tempem ekonomického růstu (tabulka č. 3.26, s. 54). Podle očekávání byla vyšší v recesi, ale nikdy nebyla přílišným problémem. V 60. a 70. letech byla míra nezaměstnanosti velice nízká. Zvyšovat se začala až ve druhé polovině 80. let.

Na druhé straně, ačkoliv východoněmecká ekonomika byla nejvyspělejší ze všech ekonomik východního socialistického bloku, v porovnání s hospodářstvím západních zemí velmi zaostávala, soustředila se hlavně na odvětví těžkého průmyslu. Pokud se ale zabýváme problémem nezaměstnanosti, je důležité podotknout, že v NDR, stejně jako v jiných zemích komunistického bloku, byla míra nezaměstnanosti téměř nulová, zaměstnanost zde byla udržována uměle, každý obyvatel měl pracovní místo a pracovat musel.

Tabulka č. 3.26 Vývoj tempa ekonomického růstu v letech 1970 - 1990 - Německo (%)

1970	1972	1974	1976	1978	1980	1982	1984	1986	1988	1990
3,1	4,7	-0,9	3,3	4,1	0,5	1,6	2,3	1,4	3,8	5,0

zdroj: OECD

Tabulka č. 3.27 Vývoj míry nezaměstnanosti v SRN (%)

1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
11,0	5,6	1,3	0,7	0,7	4,7	3,8	9,3	7,2

zdroj: <http://www.destais.de>

Velký problém nastal po sjednocení Německa 3. října 1990. Po sjednocení se Německo snažilo vyrovnat velké rozdíly mezi východní a západní částí země, a proto západní část začala východ dotovat a podporovat. S tak vysokým zatížením a současně

s recesí v 90. letech 20. století, která postihla většinu zemí EU, se však ani tak vyspělá ekonomika, jakou je Německo, nedokázala úspěšně vyrovnat. Důsledkem toho bylo zpomalení tempa ekonomického růstu (tabulka č. 3.28, s. 55) a prudce se zvyšující nezaměstnanost.

Tabulka č. 3.28 Tempo ekonomického růstu v Německu (%)

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1,7	0,8	1,8	2,0	2,0	3,2	1,2	0,0	-0,2	1,2	0,9

zdroj: EUROSTAT

Podle Statistisches Bundesamt Deutschland žilo v roce 2005 v Německu skoro 82,5 milionů obyvatel (z toho 40,4 milionů mužů a 42,1 milionů žen). Z tohoto počtu bylo 16,7 milionů lidí nezaměstnaných; 8,2 milionů mužů a 8,5 milionů žen. V bývalých východoněmeckých zemích žije zhruba 20% obyvatel, ale na celkové nezaměstnanosti země a se podílí více než 34%.

K největším problémům, které se týkají současné německé nezaměstnanosti, patří problém se strukturální nezaměstnaností a s ní související rozdílnou mírou nezaměstnanosti v regionech východních a západních.

Německo vykazuje po celé sledované období celostátní míru nezaměstnanosti pohybující se přibližně mezi 8% - 9%, tedy míru podobnou průměru zemí EU, jen v posledních dvou letech je tento ukazatel o několik desetín procent vyšší.

Regiony původní Spolkové republiky vykazují sice nezaměstnanost o málo vyšší, než je průměr zemí Evropské unie, ale tato hranice je stále udržitelná. Míra nezaměstnanosti tu však od znovusjednocení Německa v roce 1990 roste, v roce 1998 se jí začalo dařit snižovat, ale od roku 2002 opět narůstá až na 11,0% v roce 2005 (tabulka č. 3.29, s. 56).

Mnohem znepokojivější údaje lze však zaznamenat v míře nezaměstnanosti bývalých východoněmeckých zemí. Od znovusjednocení Německa v roce 1990 vykazují bývalé východní země míru nezaměstnanosti ve dvouciferných číslech a kromě let 1999 a 2000, kdy se snížila přibližně o 0,5%, míra nezaměstnanosti neustále narůstá (tabulka č. 3.29, s. 56).

Tabulka č. 3.29 Nezaměstnanost v Německu v letech 1990 - 2005

	Německo		Země bývalé Spolkové republiky, kromě Berlína		Nové země (bývalá NDR), včetně Berlína	
	počet nezaměstnaných	míra nezaměstnanosti (%)	počet nezaměstnaných	míra nezaměstnanosti (%)	počet nezaměstnaných	míra nezaměstnanosti (%)
2005	4 860 234	13,0	3 246 097	11,0	1 614 137	20,6
2004	4 381 042	11,7	2 781 347	9,4	1 599 695	20,1
2003	4 376 082	11,6	2 752 589	9,3	1 623 439	20,1
2002	4 060 317	10,8	2 497 678	8,5	1 562 639	19,2
2001	3 852 564	10,4	2 320 500	8,0	1 532 064	18,8
2000	3 889 695	10,7	2 380 987	8,4	1 508 707	18,6
1999	4 100 499	11,7	2 604 720	9,6	1 495 779	18,7
1998	4 280 630	12,3	2 751 535	10,3	1 529 095	19,2
1997	4 384 456	12,7	2 870 021	10,8	1 514 435	19,1
1996	3 965 064	11,5	2 646 442	9,9	1 318 622	16,6
1995	3 611 921	10,4	2 427 083	9,1	1 184 838	14,8
1994	3 698 057	10,6	2 426 276	9,0	1 271 781	15,7
1993	3 419 141	9,8	2 149 465	8,0	1 269 676	15,4
1992	2 978 570	8,5	1 699 273	6,4	1 279 297	14,4
1991	2 602 203	7,3	1 596 457	6,2	1 005 746	10,2

zdroj: <http://www.destatis.de>

Tabulka č. 3.30 Míra nezaměstnanosti (% z pracovních sil ve věku 15 let a více)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
celkem	8,0	8,5	9,1	8,8	7,9	7,2	7,4	8,2	9,0	9,5	9,5
muži	5,8	6,6	7,3	7,1	6,4	6,0	6,3	7,1	8,2	8,7	8,9
ženy	10,9	11,0	11,6	11,1	9,9	8,7	8,9	9,4	10,1	10,5	10,3

zdroj: EUROSTAT

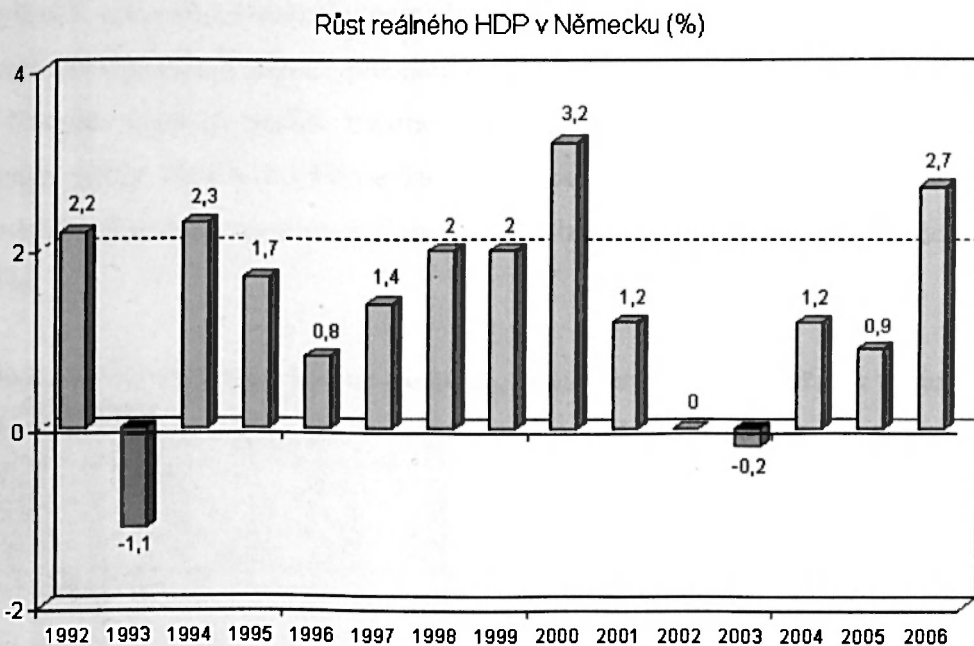
Jak již bylo zmíněno, v 70. letech 20. století v souvislosti s ropným šokem začaly vyspělé země měnit strukturu svého hospodářství a začaly se soustředit na odvětví méně energeticky náročná. Jinak tomu však bylo v zemích bývalého východního bloku, které nově vzniklou situaci nezohlednily a i nadále pokračovaly ve výrobě náročné na suroviny, zejména v odvětvích těžkého průmyslu. Jedním z center těžkého průmyslu byla i bývalá Německá demokratická republika. Ve snaze přiblížit se vyspělým evropským zemím i západní části státu nastala v NDR, stejně jako v jiných postkomunistických zemích východní Evropy transformace. Na rozdíl od nich zde ale probíhala odlišně. Díky sjednocení proběhla prakticky naráz, východoněmecká ekonomiky převzala hospodářský systém SRN. Začaly být po omezovány a uzavírány

velké východoněmecké průmyslové závody, což s sebou přineslo ztrátu zaměstnání pro několik set tisíc lidí.

Ke zhoršení ekonomické situace přispěla také celosvětová recese na počátku 90. let 20. století, která se nevyhnula ani Německu. Projevila se negativně ve snížení tempa ekonomického růstu, které v roce 1993 vykazovalo pokles, a to dokonce do záporných ukazatelů – na – 1,1%. Nejvyšší úroveň dosáhlo tempo ekonomického růstu v roce 2000 (3,2%), ale od té doby opět klesalo až na 0,9% v roce 2005. Následující rok s sebou ale přinesl opět oživení (graf č.3.3, s. 57).

Graf č. 3.3 Tempo ekonomického růst v Německu (%)

zdroj: <http://www.euroekonom.cz/grafy-html/hdp-german.html>

Nízké tempo ekonomického růstu a transformace východoněmeckého hospodářství samozřejmě ovlivnilo i stav německé nezaměstnanosti.

Zpočátku devadesátých let se ještě zavírání neprosperujících odvětví neprojevovalo, protože východoněmecké země prosperovaly v oblasti stavebnictví, které nabídlo několik set tisíc pracovních míst.

V průběhu 90. let se však restrukturalizace naplno projevila a podepsala se na rychle vzrůstající míře nezaměstnanosti. Nejméně zaměstnanců pracuje v zemědělství, nízkou

míru zaměstnanosti (2,9%) vykazovalo toto odvětví již na počátku sledovaného období, do roku 2005 se pak zaměstnanost snížila o 0,7%. Zásadní změny však nastaly v dalších dvou sektorech – průmyslu a službách.

V současné době zajišťují nejvyšší zaměstnanost v průmyslu strojírenství, elektrotechnický, automobilový a chemický průmysl. I přesto se ale zaměstnanost v tomto sektoru snížila od roku 1995 do roku 2005 o téměř 7% (tabulka č. 3.31, s. 58). Také situace ve stavebnictví se od počátku do konce sledovaného období výrazně změnila. Zatímco v roce 1995 dosáhlo stavebnictví svého vrcholu a zaměstnávalo více než 1,5 milionů pracovníků, o deset let později byla zaměstnanost méně než poloviční – 717 tisíc osob (Businessinfo). Toto snížení se odrazilo velice výrazně právě ve zvyšující se nezaměstnanosti v nových spolkových zemích, kde bylo od počátku 90. let stavebnictví jedním z nejvíce prosperujících odvětví.

Naopak výrazný nárůst v zaměstnanosti zaznamenal jako ve všech vyspělých zemích sektor služeb. I v Německu se toto odvětví podílí nejvýznamnější měrou na tvorbě nových pracovních míst. Během deseti let se zaměstnanost ve službách zvýšila o 7,3%.

Tabulka č. 3.31 Zaměstnanost ve službách, průmyslu a zemědělství (% z celkové zaměstnanosti)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
služby	64,6	65,7	66,5	67,1	68,0	68,7	69,3	70,1	70,7	71,3	71,9
průmysl	32,6	31,7	31,0	30,4	29,5	28,9	28,3	27,6	27,0	26,4	25,9
zemědělství	2,9	2,6	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2	2,2

zdroj:EUROSTAT

Ačkoliv lze namítnout, že míra zaměstnanosti v průmyslu se snížila téměř stejně, jako se zvýšila míra zaměstnanosti ve službách, a tudíž ti, co ztratili zaměstnání v průmyslu, si můžou najít nové místo ve službách, je řešení této otázky složitější. Německo se potýká se strukturální nezaměstnaností a, jak již bylo uvedeno v úvodu diplomové práce, pro strukturálně nezaměstnané je složité hledat nová pracovní místa. Nemají totiž potřebnou kvalifikaci ani vzdělání, které by mohli využít v novém zaměstnání. Navíc tito lidé ve velké většině pracovali po celý život v průmyslu, nemají tedy ani potřebné znalosti například z oboru informačních technologií. Znalost a užívání těchto technologií je skoro na všech pracovních místech v oblasti služeb

naprostou nezbytností. Je proto nutné zajistit nejdřív rekvalifikaci a poté teprve hledat nové zaměstnání. Navíc s rozvojem sektoru služeb se začala zvyšovat zaměstnanost žen a starších lidí, o čemž bude pojednáno dále.

Podle očekávání změny v zaměstnanosti v jednotlivých sektorech postihly nejvíce spolkové země orientované až do začátku 90. let pouze na těžký průmysl – tedy země bývalé NDR.

Tabulka č. 3.32 - Míra nezaměstnanosti v jednotlivých spolkových zemích (%) v roce 2005

Bádensko-Württembersko	7,1	Hesensko	8,5
Bavorsko	7,1	Meklenbursko-Přední Pomořansko	21,4
Berlín	19,4	Porýní-Falc	8,8
Braniborsko	18,2	Sársko	10,8
Brémy	16,6	Sasko	18,7
Dolní Sasko	10,5	Sasko-Anhaltsko	20,4
Durynsko	17,2	Severní Porýní-Vestfálsko	10,5
Hamburk	10,5	Šlesvicko-Holštýnsko	10,3

zdroj: EUROSTAT

Jak je patrné z tabulky č. 3.32 (s. 59), s nejvyšší mírou nezaměstnanosti se v roce 2005 potýkaly právě všechny země bývalé NDR (Berlín, Braniborsko, Durynsko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Sasko, Sasko-Anhaltsko), ze starých spolkových zemí se k nim připojily pouze Brémy s mírou nezaměstnanosti 16,6%. Ostatní spolkové země vykazují nezaměstnanost v rozmezí 7,1% - 10,8%. I tato čísla jsou poměrně vysoká, ale shodují se s celoevropským průměrem a nemusí proto být znepokojující tolik jako údaje za východní část země.

Již bylo zmíněno, že lidé strukturálně nezaměstnaní mají velké problémy s nalezením nové práce a tím pádem se častěji potýkají s dlouhodobou nezaměstnaností.

V roce 2005 vykazovalo Německo 5% míru dlouhodobé nezaměstnanosti, což je druhá nejvyšší míra dlouhodobé nezaměstnanosti ze starých členských států a čtvrtá příčka mezi všemi 25 zeměmi EU. Vyšší příčky obsadilo ze starých států už jen Řecko (5,1%), další jen státy nové: Slovensko (11,7%), Polsko (10,2%). Míra dlouhodobě nezaměstnaných v Německu neustále roste tabulka č. 3.33 (s. 60).

Tabulka č. 3.33 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (% z pracovních sil)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
celkem	3,9	4,1	4,6	4,5	4,1	3,7	3,7	3,9	4,5	5,4	5,0
muži	2,6	3,0	3,4	3,4	3,2	3,0	3,0	3,3	3,9	4,8	4,7
ženy	5,5	5,7	6,2	6,0	5,2	4,6	4,6	4,8	5,2	6,1	5,4

zdroj: EUROSTAT

Nezaměstnanost žen je stále vyšší než nezaměstnanost mužů (tabulka č. 3.30, s. 56), ale tento ukazatel se nijak neliší od celoevropského trendu. Míra zaměstnanosti celkově mírně roste. Pokud ale pohlédneme do tabulky pečlivěji, zjistíme, že míra zaměstnanosti během sledovaných deseti let poklesla u mužů o více než 1 %, naopak u žen vzrostla o více než 4% (tabulka č. 3.34, s. 60). To je samozřejmě pozitivní pokrok a zčásti je důsledkem zvýšené práce na částečný úvazek a zvyšujícího se počtu pracovních míst v sektoru služeb.

Tabulka č. 3.34 Míra zaměstnanosti (% populace ve věku 15-64 let)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
celkem	64,6	64,1	63,7	63,9	65,2	65,6	65,8	65,4	65,0	65,0	65,4
muži	73,7	72,6	71,9	71,9	72,8	72,9	72,8	71,8	70,9	70,8	71,2
ženy	55,3	55,3	55,3	55,8	57,4	58,1	58,7	58,9	58,9	59,2	59,6

zdroj: EUROSTAT

Zajímavý trend se projevuje v oblasti zaměstnanosti a nezaměstnanosti mládeže. Od roku 1995 zaměstnanost mladých ve věku 15 – 24 let v Německu klesla o 5,7% (tabulka č. 3.35, s. 60). Není to zneklidňující údaj, protože více mladých lidí odchází na trh práce v pozdějším věku, protože se déle vzdělávají a připravují na povolání. Znepokojivý je však pohled na tabulku č. 3.36 (s. 60). Pokud vezmeme v úvahu, že mladí lidé se snaží vzdělávat, aby měli větší šanci uplatnit se na trhu práce, tato tabulka potvrzuje, že nachází-li se ekonomika v krizi, ani vyšší úroveň dosaženého vzdělání nemusí být zárukou úspěchu. Během sledovaného období se výrazně snížila míra nezaměstnaných mladých žen (o 4,7%). Míra nezaměstnanosti mladých mužů se snižovala do roku 2000, od té doby však stoupá až na současných 15%. Toto poměrně vysoké číslo je důsledkem celkové špatné hospodářské situace.

Tabulka č. 3.35 Míra zaměstnanosti (% populace ve věku 15-24 let)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
celkem	47,7	45,5	44,6	45,3	47,2	47,2	47,0	45,7	44,2	41,9	42,0
muži	49,6	47,9	47,0	47,8	49,8	49,7	49,3	46,9	45,4	43,6	43,7
ženy	45,7	43,0	42,1	42,7	44,5	44,6	44,7	44,5	43,0	40,2	40,2

zdroj: EUROSTAT

Tabulka č. 3.36 Míra nezaměstnanosti mladých (% pracovních sil ve věku 15-24)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
celkem	14,9	15,6	16,2	15,0	12,7	10,6	12,8	14,2	14,7	15,1	15,0
muži	10,9	12,5	13,6	12,3	10,4	9,4	10,9	13,0	14,9	15,3	15,6
ženy	19,0	18,9	19,0	17,9	15,2	11,9	14,8	15,4	14,4	14,9	14,3

zdroj: EUROSTAT

SRN se snaží všemi možnými způsoby s vysokou nezaměstnaností bojovat.

Jedním z možných, i když pouze částečných řešení nezaměstnanosti, které začal využívat velký počet podniků, byly změny v pracovních úvazcích. Aby vznikl větší počet pracovních míst, došlo k rozdělení jednoho pracovního místa na dvě, což sice přineslo zkrácení pracovního úvazku na částečný, ale práci tak našli dva zaměstnanci místo jednoho. Od roku 1995 do roku 2005 se tak zaměstnanost na částečný úvazek zvýšila o téměř 8% (tabulka č. 3.37, s. 61). Díky tomuto postupu tak získali zaměstnání i dlouhodobě nezaměstnaní a zvýšila se také míra zaměstnanosti žen o více než 4% a starších pracovníků o 7,7% (tabulka č. 3.38, s. 61).

Tabulka č. 3.37 Zaměstnanost na částečný úvazek (% z celkové zaměstnanosti)

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
16,3	16,7	17,6	18,4	19,0	19,4	20,3	20,8	21,7	22,3	24,0

zdroj: EUROSTAT

Tabulka č. 3.38 Míra zaměstnanosti lidí ve věku 55 - 64 let (% populace ve věku 55 - 64 let)

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
37,7	37,9	38,1	37,7	37,8	37,6	37,9	38,9	39,9	41,8	45,4

zdroj: EUROSTAT

Ambiciózní cíl si vytkly tvůrci nových sociálních reforem. Se snahou zlepšit ekonomické postavení Německa a snížit rostoucí nezaměstnanost přišla speciální

komise, v jejímž čele stál Peter Hartz (podle něj označení reforem Hartz I – IV). Návrhy představila komise v srpnu 2002. Návrhy předpokládaly, že pomocí reforem může v Německu dojít během čtyř let ke snížení nezaměstnanosti ze 4 milionů nezaměstnaných na 2 miliony. Snahou nastolených reforem bylo, aby lidé usilovali o nalezení zaměstnání a aby pro ně nebylo výhodnější zůstat doma na sociálních dávkách. Reformy byly součástí tzv. Agendy 2010, kterou vyhlásil v roce 2003 tehdejší kancléř Gerhard Schröder a v níž vytkl jako cíl, že se německé hospodářství do roku 2010 vrátí opět na přední místo nejen v Evropě, ale i na světě.

Reforma Hartz III vstoupila v platnost 1. 1. 2004 a přinesla s sebou přeměnu Úřadu práce (Bundesamt für Arbeit) na Agenturu práce (Bundesagentur für Arbeit – BA). Zároveň byla zřízena tzv. JobCentra (centra práce), která poskytují služby dříve poskytované několika úřady (práce, sociální péče, mládeže, bydlení...) (Nigrin).

Jak se dále uvádí v článku, změnil se i některé podpory v nezaměstnanosti. Podpora dříve vyplácená kvůli vynucenému zkrácenému úvazku z důvodu strukturálních změn (Strukturkurzarbeitsgeld), je místo dvou let vyplácena pouze jeden rok. Taktéž došlo ke změně vyplácení podpory v nezaměstnanosti – dříve na ni měl nárok ten, který během tří let odpracoval minimálně dvanáct měsíců, nyní musí odpracovat dvanáct měsíců během dvou let.

Reforma Hartz IV platí od 1. 1. 2005. Došlo při ní ke sloučení dávek pomoci v nezaměstnanosti (Arbeitslosenhilfe) a dávek sociální podpory (Sozialhilfe) do jedné dávky – dávky podpory v nezaměstnanosti (Arbeitslosengeld II).

Důvodem ke sloučení byla zejména snaha zjednodušit systém vyplácení dávek. Předtím měl nezaměstnaný nárok nejdříve na dávku podpory v nezaměstnanosti (Arbeitslosengeld), pak na dávku pomoci v nezaměstnanosti (Arbeitslosenhilfe) a sociální dávku (Sozialhilfe). Nyní po dávce podpory v nezaměstnanosti (Arbeitslosengeld) obdrží nezaměstnaný tzv. druhou dávku podpory v nezaměstnanosti (Arbeitslosengeld II). Dávky podpory v nezaměstnanosti mohou nezaměstnaní pobírat po jeden rok (předtím až po tři roky).

Protože nárok na vyplácení ALG I mají jen ty osoby, které jsou nezaměstnané méně než 1 rok, pobírají dlouhodobě nezaměstnaní ALG II (na západě Německa je to měsíčně na osobu 345 Euro, na východě 331 Euro). Pokud člověk ztratí zaměstnání, musí předložit výši svého majetku a úspor. Z nich pak žije tak dlouho, dokud je neutratí (jsou stanoveny meze, které jsou od započítávání do ALG II osvobozeny – př. automobil do určité částky, pojištění...), teprve potom má nárok na vyplácení ALG II. Dlouhodobě nezaměstnaní mají nárok na pomoc s financováním bydlení a vytápění, což však už není povinností státu, ale nově obce.

Nezaměstnaná mládež do 25 let je posílána do učení nebo na rekvalifikaci. Pokud rekvalifikaci nebo učení odmítne, po dobu tří měsíců nepobírá žádné dávky, obdrží pouze speciální poukázky na nákup potravin.

Dlouhodobě nezaměstnaní mají povinnost přijmout jakoukoliv nabízenou práci, pokud v ní nedostanou mzdu o více než 30% nižší, než je v tomto oboru běžné. Pokud nezaměstnaný práci odmítne, po dobu tří měsíců pobírá dávky o 30% nižší. Pokud odmítne několik pracovních příležitostí za sebou, procenta se sčítají, mohou přesáhnout i 100%, v tom případě pak stát nezaměstnanému nevyplácí žádné dávky a neplatí za něj bydlení ani vytápění. Dlouhodobě nezaměstnaný musí přijmout jakoukoliv práci, která je mu nabízena, i když je naprosto pod úrovní jeho dosaženého vzdělání. Důvodem pro toto opatření je, aby se zvýšila mobilita pracovní síly.

Německo se tedy z pasivní politiky začalo soustředit více na aktivní politiku zaměstnanosti. Zajímavé zjištění přineslo zhodnocení účinku reformy. Ačkoliv si vláda slibovala, že přijetím reformy ušetří na sociálních výdajích, opak je pravdou. Očekávalo se, že v roce bude vyplaceno přibližně 14 mld. Euro, ve skutečnosti však výdaje činily více než 22 mld. Euro (Businessinfo).

I přes veškeré snahy se však nedaří vyrovnat velké rozdíly mezi západní a východní částí. Jak uvádí Záruba, v roce 2004 obyvatelé bývalé NDR zdaleka nedosahovaly

životní úrovně svých západních sousedů. Ačkoliv východní Němci odpracují týdně o 2,5 hodiny více (celkem 40 hodin) než západní, dosahují jejich platy 90% mezd západních. Také produktivita práce dosahuje na východě pouze 70% úrovně západoněmecké produktivity, což je patrně ještě pozůstatek socialistické pracovní morálky. Jak již bylo uvedeno v této podkapitole, je v bývalé NDR nižší míra zaměstnanosti (přibližně 40%), ale na druhou stranu je vykazována mnohem vyšší míra nezaměstnanosti (kolem 20%). Všechny tyto nevídané ukazatele mají dopad na zhoršující se sociální situaci a napětí mezi obyvateli, dochází k přesunům z východu na západ ve snaze nalézt (lepší) zaměstnání a zlepšit si celkovou životní úroveň. Je tedy v zájmu německé vlády tento nepříznivý stav co nejrychleji změnit.

4. Politika zaměstnanosti v Evropské unii

Evropská unie vidí problém vysoké nezaměstnanosti jako jednu z nejzávažnějších oblastí nutných k řešení. Proto se nastínění cílů a řešení promítá do mnoha dokumentů. Kdykoliv Evropská unie vydávala nějaký dokument, vždy v něm nechyběla kapitola, která se věnovala tomu, jak v zemích EU snížit nezaměstnanost a zlepšit zaměstnanost. V této kapitole budou představeny nejdůležitější dokumenty týkající se této otázky v posledních letech. Budou nastíněny i dva možné způsoby uplatňování politiky zaměstnanosti, které využívají jednotlivé státy EU a různé postoje členských zemí k otázce volného pohybu pracovních sil.

4.1 Dokumenty EU určené k boji s nezaměstnaností

Bílá kniha. Bílé knihy jsou dokumenty Komise, které nejsou pro členské státy závazné, mají pouze doporučující povahu a navrhuji možná řešení v určité oblasti společenského nebo hospodářského života

Bílá kniha s názvem *Růst, konkurenceschopnost, zaměstnanost - Výzvy a cesty vpřed do 21. století* byla schválena Evropskou komisí v roce 1993. Snaží se vysvětlit příčiny vysoké evropské nezaměstnanosti a zároveň doporučit členským státům možná řešení tohoto problému.

K nejzávažnějším důvodům zvyšující se nezaměstnanosti patří nárůst počtu ekonomicky aktivních obyvatel od 70. let 20. století, s nímž ale úměrně nevzrůstal počet pracovních míst. Krizi v oblasti zaměstnanosti způsobilo i to, že se evropská ekonomika nedokázala dostatečně přizpůsobit technologickým, sociálním a mezinárodním změnám. Také příliš vysoké výdaje v sociální oblasti spatřuje Bílá kniha

jako příčinu rostoucí nezaměstnanosti. Tyto výdaje mohly být podle ní využity účelněji, například jako investice, čímž by byla podporována zaměstnanost.

Členské státy jsou si vědomy, že velký počet nezaměstnaných lidí je plýtváním s lidskými zdroji a že tím nevyžívají naplno svůj potenciál. Zároveň ze srovnání s dalšími nejvyspělejšími ekonomikami světa – zejména USA a Japonskem, vyšly nejhůře. Proto Bílá kniha uvedla doporučení, jak s nepříznivým stavem v oblasti zaměstnanosti bojovat.

Komise proto doporučila, aby se Evropská unie snažila stát konkurenceschopnou ekonomikou, k čemuž by měla přispět snaha vytvořit do roku 2000 patnáct milionů nových pracovních míst a snížení současné nezaměstnanosti na polovinu. Toho by podle Bílé knihy bylo možno dosáhnout zejména podněcováním investic, zaváděním nových technologií, které by dále zvýšily konkurenceschopnost. Naději spatřuje zejména v malých a středních podnicích, které chce co nejvíc začlenit do ekonomiky. Důležitým krokem, který by měl všechny reformy v praxi podpořit, by měla být i decentralizace.

Jedním z nejdůležitějších doporučení Bílé knihy je věnovat pozornost sektoru služeb, který byl dosud zanedbáván zejména kvůli podpoře tradičních sektorů. Služby nabízejí dostatek nových pracovních míst, a to i pro zvyšující se počet ekonomicky aktivních žen a staších obyvatel.

Velký potenciál pracovních míst nabízejí místní služby (pečovatelské služby, opatrování dětí, zajišťování programu pro volný čas mládeže, zajišťování místních kulturních programů...), služby zlepšující kvalitu života (opravy starých bytů, rozvoj místní dopravy...), služby na ochranu životního prostředí (péče o přírodní oblasti, veřejná prostranství...). Předpokládá se, že tři zmíněné oblasti mají prostor pro vytvoření až tří milionů nových pracovních míst.

Velký význam je přikládán také informačním technologiím, v souvislosti s nimiž vzniknou nové služby, a tudíž i nová pracovní místa.

Nová pracovní místa přinesou nejen velké firmy, ale i malé a střední podniky. Proto Bílá kniha doporučuje právě tyto podniky výrazněji podporovat a poskytovat zároveň takové podmínky, aby se u lidí zlepšila důvěra v podnikání.

Důležitým krokem ke snížení vysoké nezaměstnanosti je hlavně rozvoj lidských zdrojů. Bílá kniha doporučuje zvyšovat úroveň zaměstnanosti, více investovat do lidských zdrojů, zvyšovat kvalifikaci zaměstnanců, učit je ovládat nové technologie, umožnit jim celoživotně se vzdělávat. Důležité je též zjišťovat změny na trhu práce a přizpůsobovat se jim (např. měnit délku pracovní doby, přizpůsobovat zdanění, aby podporovalo větší zaměstnanost).

Dalším doporučením Bílé knihy je, aby se členské státy snažily usnadnit přístup na pracovní trh znevýhodněným skupinám (mladým, dlouhodobě nezaměstnaným, ženám), vytvořit lepší podmínky pro jejich vstup na trh práce a vytvářet pro ně vhodná pracovní místa, zejména v oblasti podpůrných služeb. Důležité je umožnit nezaměstnaným alespoň částečně se zapojit do trhu práce, například prací na zkrácený úvazek. Ke zvýšení zaměstnatelnosti nejen těchto rizikových skupin doporučuje zpřístupnit možnost celoživotního vzdělávání, odborného výcviku a rekvalifikace co nejvyššímu počtu lidí.

Jak již bylo uvedeno, k zavedení těchto reforem do praxe je nutná decentralizace činnosti státních orgánů a jejich rozhodování. Důležitou roli mají proto sehrát i místní pracovní úřady, které mají zkvalitnit služby a poradní činnost pro nezaměstnané. Zároveň by pracovní úřady měly vyvinout větší úsilí při zjišťování stavu volných pracovních míst, aby mohly lépe informovat nezaměstnané o jejich možnostech.

Maastrichtská smlouva. Maastrichtskou smlouvu tvoří dva významné dokumenty – *Smlouva o Evropské unii* a *Smlouva o založení Evropského společenství*. Byla podepsána dvanácti členskými státy 7. února 1992 v Maastrichtu v Nizozemí a vešla v platnost 1. listopadu 1993. Smlouva o Evropské unii stanovuje tři základní pilíře Evropské unie.

Prvním pilířem je právě zřízení Evropského společenství, které se zabývá oblastmi společné hospodářské a měnové politiky, celní unie a společného trhu, ekologické,

regionální, zemědělské politiky a dalších politik. Součástí prvního pilíře je mimo jiné i sociální politika

Jako cíl Evropské unie v sociální oblasti stanovuje Maastrichtská smlouva podporu zaměstnanosti, rovného postavení mužů a žen na pracovním trhu, zlepšení pracovních i životních podmínek, podporu vzdělávání mládeže. Také pracovním silám by mělo být umožněno adaptovat se na strukturální změny, a to zejména odborným vzděláváním a zvyšováním kvalifikace. To by mělo být jednodušší hlavně díky podpoře spolupráce mezi zařízeními poskytujícími odborné vzdělání na jedné straně a podniky na straně druhé. Jak při získávání vzdělávání, tak při hledání zaměstnání by měla EU podporovat mobilitu mezi jednotlivými členskými zeměmi. Země by také měly vzájemně spolupracovat, vyměňovat si informace a zkušenosti.

K tomu, aby jednotlivé členské státy mohly finančně podporovat jednotlivé programy v sociální oblasti, byl zřízen Evropský sociální fond.

Druhým pilířem je společná zahraniční a bezpečnostní politika a třetím je policejní a justiční spolupráce.

Amsterodamská smlouva. Amsterdamskou smlouvu přijalo patnáct členských států EU 2. října 1997 na zasedání v Amsterodamu. V platnost vešla 1. května 1999. Tato smlouva je upravenou verzí Maastrichtské smlouvy a přinesla některé změny. K těm, které se týkají oblasti zaměstnanosti, patří zcela nové zahrnutí kapitoly o zaměstnanosti (Hlava VIII – Zaměstnanost; článek 125 – 130).

V úvodu této smlouvy si státy Evropské unie vytkly mimo jiné za cíl: „podporovat hospodářský a sociální pokrok a vysokou úroveň zaměstnanosti a dosahovat vyváženého a udržitelného rozvoje, zejména vytvořením prostoru bez vnitřních hranic, posilováním hospodářské a sociální soudržnosti a zavedením hospodářské a měnové unie, jež v souladu s ustanoveními této smlouvy v konečném důsledku zahrne i jednotnou měnu“ (Amsterodamská smlouva; Hlava I, článek 2). K dosažení tohoto cíle by mělo přispět právě i zlepšení zaměstnanosti.

Státy budou každý rok předkládat Radě a Komisi analýzu stavu zaměstnanosti a podle toho pak Rada navrhne možná řešení v oblasti zaměstnanosti jak pro EU jako

celek, tak pro jednotlivé země. Článkem 130 Smlouvy byl založen Výbor pro zaměstnanost, který vývoj nezaměstnanosti ve členských státech sleduje a má poradní funkci.

Lisabonská strategie. Evropská rada se v březnu roku 2000 sešla na summitu v Lisabonu. Z tohoto jednání vzešla tzv. Lisabonská strategie – strategie hospodářské politiky Evropské unie pro nadcházejících deset let, která si stanovila za cíl stát se do roku 2010 "nejvíce konkurenceschopným a nejdynamičtější ekonomickým systémem založeným na informacích a znalostech, schopným udržitelného ekonomického růstu, s více a s lepšími pracovními příležitostmi a silnější sociální soudržností" (Kotýnková, s. 43).

Cíle vytčené v Lisabonu byly upraveny na zasedání Evropské rady ve Stockholmu v březnu roku 2001 a bylo stanoveno následující:

míra zaměstnanosti	cíle do roku 2010	cíle do roku 2005
celkem	70%	63%
ženy	60%	56%
starší pracovníci	50%	41%

zdroj: http://ec.europa.eu/employment_social/publications/2006/ke7406693_cs.pdf

EU si uvědomuje, že nedokáže dostatečně konkurovat dalším světově významným ekonomikám, zejména USA a Japonsku. Proto si v Lisabonské strategii vytkla cíl do roku 2010 předstihnout ekonomiku Spojených států amerických. Těchto cílů by mělo být dosaženo zejména vytvořením společnosti založené na znalostech, zvýšením výdajů na výzkum a vývoj, dokončením vnitřního trhu a modernizací sociálního státu.

Všechny cíle, které byly v Lisabonské strategii vytčeny, se navzájem prolínají a dosažení jednoho pomůže i k dosažení dalšího cíle.

Státy Evropské unie chtějí zvýšit hospodářský růst. Díky vyššímu tempu ekonomického růstu by firmy mohly vytvářet nová pracovní místa, čímž by se snížila nezaměstnanost. K vyššímu tempu ekonomického růstu a ke zvýšení konkurenceschopnosti má přispět i zvýšení investic do vzdělávání, vědy a výzkumu.

Státy chtějí zajistit co nejširší přístup ke vzdělání, a to i celoživotnímu, a dále přípravu na povolání. Slibují si od toho zlepšení zaměstnatelnosti a tedy i snížení nezaměstnanosti. Chtějí zastavit to, aby vědečtí pracovníci odcházeli za lepšími podmínkami do USA a naopak chtějí přilákat ještě i zahraniční vědce (Kotýnková, s. 44). Proto chtějí zvýšit výdaje na výzkum o vývoj na 3% HDP za rok. Prostředky by měly sloužit jak státním, tak i soukromým institucím a firmám.

Jedním z hlavních cílů je zvýšení zaměstnanosti a snížení nezaměstnanosti a posilování aktivní politiky zaměstnanosti. Proto chtějí státy EU přesvědčit lidi, že je pro ně výhodnější pracovat a ne pobírat sociální dávky. Chce také ulehčovat firmám (zejména administrativní zátěž), aby mohly vytvářet nová pracovní místa. Dalším cílem je zvýšení investic do vědy a výzkumu.

4.2 Aktivní a pasivní politika zaměstnanosti

Státy Evropské unie mají dvě možnosti, jak se s vysokou mírou nezaměstnanosti vyrovnat, záleží na tom, jakou politiku zaměstnanosti zvolí. Politika zaměstnanosti je charakterizována jako „soubor opatření, kterými jsou spoluutvářeny podmínky pro dynamickou rovnováhu na trhu práce a pro efektivní využití pracovních sil“ (Halásková 2002). Státy mají na výběr mezi aktivní nebo pasivní politikou zaměstnanosti.

Aktivní politika zaměstnanosti usiluje o to, aby se nezaměstnaní sami aktivně účastnili na změně svého stávajícího nepříznivého postavení. Pro aktivní politiku zaměstnanosti je charakteristické vytváření dostatku úřadů, které nezaměstnaným poskytují informace a poradenské služby, čímž se snaží zvýšit informovanost nezaměstnaných o volných pracovních místech a zaměstnavatelů o volné pracovní síle. Země využívající aktivní politiky zaměstnanosti také usiluje o vytváření nových

pracovních míst, podporuje podnikatele a zaměstnavatele, kteří nabízejí nová pracovní místa, snaží se také sama vytvářet volná místa ve veřejných službách. Podporuje rekvalifikace, výcvikové kurzy a další vzdělávání, které přispívá k lepší zaměstnatelnosti obyvatel. Těm, kteří nejsou schopni nalézt práci, poskytuje sociální podporu (Halásková 2002). V zemích, které využívají aktivní politiku zaměstnanosti, se nevyplatí zůstat doma, nepracovat a žít na nízkých sociálních dávkách.

Aktivní politiku zaměstnanosti využívá například již představené Irsko, ale i další země, např. Nizozemsko, Lucembursko, Velká Británie a další.

Druhou možností, jak se vypořádat s vysokou nezaměstnaností, je pasivní politika zaměstnanosti. Tato politika se nesnaží předcházet vzniku nezaměstnanosti, pouze zmírňuje její důsledky, které už vznikly. Její specifika spočívají zejména ve vyplácení sociálních dávek a podpor nezaměstnaným. Pokud má nezaměstnaný člověk ve vyšším věku problém s nalezením práce, umožňuje mu pasivní politika zaměstnanosti například předčasný odchod do důchodu. Tuto strategii částečně využívala např. Itálie. Sociální dávky ve státech využívajících pasivní politiku zaměstnanosti jsou spíše demotivující, nezaměstnaní nejsou sociální situací tolik tlačeni k tomu, aby si co nejrychleji našli práci.

Pasivní politiku zaměstnanosti využívalo například Německo, Francie, částečně Itálie. Státy se však většinou nespokojí pouze s uplatňováním této politiky zaměstnanosti, ale snaží se najít přijatelný kompromis mezi pasivní a aktivní politikou zaměstnanosti.

4. 3 Volný pohyb pracovních sil

Nezaměstnanost se sice liší v jednotlivých zemích a regionech EU, ale protože chce Evropská unie vystupovat navenek jako celek, je nutné také k řešení nezaměstnanosti přistupovat nejen na úrovni jednotlivých států, ale i k řešení globálnímu, v EU jako celku. Velkým přínosem a pozitivním krokem alespoň k částečnému vyřešení tohoto

problému mělo být zavedení volného pohybu osob, tedy i pracovních sil v rámci EU. Přesto však „jednotný vnitřní trh spojený s volným pohybem osob dosud nevede k postupně konvergenci měr nezaměstnanosti. Přeshraniční mobilita pracovních sil je vzhledem k jazykovým, psychologickým a jiným překážkám dosud nízká“ (Cihelková 2006). Jednotlivé členské země si od tohoto kroku slibovaly zlepšení ekonomické situace a s ní související snížení nezaměstnanosti, ale ani usnadnění pohybu za prací mezi jednotlivými státy tedy nepřineslo kýženou změnu.

Otázka volného pohybu pracovních sil se znovu řešila při rozšíření EU o deset nových členů v květnu 2004. Úspěch záležel ze všeho nejvíc na postoji jednotlivých států k volnému pohybu pracovních sil z nově přistoupivších zemí. Zavedení přechodných opatření se netýkalo Malty a Kypru, platilo však pro všech osm zbylých nových členských států. Jednotlivé země se k přechodným opatřením postavily různě. Přechodná období byla stanovena na dva, tři a dva roky, vždy po uvedené době měly staré státy EU informovat Evropskou komisi, zda budou uplatňovat přechodná omezení i nadále.

Žádná omezení pro volný pohyb pracovních sil z nových členských zemí nezavedly Irsko, Velká Británie, Švédsko a částečně Dánsko; zde mohou občané nových zemí pracovat od 1. května 2004. Přechodná opatření nebyla zavedena zejména z toho důvodu, že vlády těchto států viděly v přílivu pracovních sil z nových zemí ekonomický impulz pro vlastní hospodářství a protože se potýkaly s nedostatkem vlastních pracovních sil v některých odvětvích (zejména zdravotnictví, doprava, stavebnictví, hotelové a restaurační služby...).

Ostatní země si ponechaly dvouleté přechodné období, po které zde mohli pracovníci z nových zemí EU pracovat pouze s platným pracovním povolením. Po dvou letech (k 1. květnu 2006) přechodná opatření zrušily Španělsko, Portugalsko, Finsko, Řecko a částečně v některých odvětvích také Francie a Belgie.

Další tříleté přechodné opatření si zachovaly Belgie, Dánsko, Francie, Lucembursko a Nizozemí, které však už další přechodné opatření požadovat nebudou.

Jediné dva státy bývalé evropské patnáctky – Německo a Rakousko - využijí nejzazší možný termín. Přechodná opatření zde budou platit po celých sedm let, až do roku 2011. Rakousko a Německo mají největší obavu z blízkosti nových členských

států, a tudíž z přílivu velkého množství pracovních sil z důvodu vysokých rozdílů v platech zde a v nových zemích. Německý pracovní trh je v krizi už nyní, potýká se s vysokou nezaměstnaností, proto hlavní roli hraje strach z ještě větší krize a z narušení rovnováhy.

Důvodem, proč většina starých států využila práva na zavedení přechodných opatření, byl strach z narušení rovnováhy vlastního trhu práce, obava z masivního přílivu kvalifikované, ale levné pracovní síly z nových zemí. Dalším důvodem bylo to, že země se potýkaly s vyšší nebo hodně vysokou mírou nezaměstnanosti, nedokázaly vytvářet pracovní místa pro své obyvatele, proto nechtěly přijímat ještě další nové pracovníky. Přechodná opatření byla zavedena i přesto, že ve všech zemích existují oblasti, které se potýkají s nedostatkem pracovních sil (zejména zdravotnictví, pečovatelské služby, restaurační a ubytovací služby, stavebnictví).

Závěr

Diplomová práce ukázala, že nezaměstnanost je v současné době jedním z nejzásadnějších problémů, které musí EU a její členské státy vyřešit. Vysoká míra nezaměstnanosti totiž znemožňuje evropské ekonomice dostatečně rozvíjet svůj potenciál a držet se tak v konkurenci vyspělých světových ekonomik.

Potvrdily se v úvodu stanovené hypotézy, že vysokou míru nezaměstnanosti vykazuje (nebo vykazovala) většina zemí EU. V některých zemích a regionech se s ní daří úspěšně bojovat (Irsko, Velká Británie, Rakousko...), jiné se o vyřešení stále pokoušejí (Německo, Francie, Itálie...), více či méně úspěšně. Na jednotlivé problémy týkající se nezaměstnanosti (vysoká míra nezaměstnanosti žen, starších osob, mladých lidí, vysoká míra strukturální nebo dlouhodobé nezaměstnanosti) nelze pohlížet izolovaně, ale je nutné je řešit komplexně jako celek několika faktorů. Při bližším zkoumání se totiž ukázalo, že jeden problém nestojí nikdy osamoceně, ale že naopak jeden aspekt podmiňuje druhý a navzájem se všechny prolínají a ovlivňují.

Bylo ukázáno, že výhodnější možností, jak nezaměstnanost snižovat je aktivní politika zaměstnanosti, kterou jako strategii boje s nezaměstnaností doporučuje EU ve svých dokumentech a postupně ji začíná využívat většina členských zemí.

Jako jedno z nejvýznamnějších řešení nezaměstnanosti se ukázalo vzdělávání, jemuž by i v budoucnu měly země EU věnovat nejdůležitější pozornost. V diplomové práci bylo prokázáno, že vzdělání pomůže pomoci nezaměstnanost snižovat. Pokud se nezaměstnaní nebo osoby v budoucnu nezaměstnaností teoreticky ohrožené budou vzdělávat, rozvíjet své schopnosti a kvalifikaci, může vzdělávání pomoci vyřešit i nezaměstnanost strukturální.

Vzdělávání je podstatné i pro skupinu mladých lidí ve věku 15-24 let. Bylo dokázáno, že se zvyšujícím se stupněm dosaženého vzdělání získávají absolventi větší možnost uplatnění a zároveň jsou nezaměstnaností postiženi v menší míře, než jejich méně vzdělaní vrstevníci.

Celoživotní vzdělávání prospívá také osobám ve věkové skupině 55-64 let. Přináší jim lepší možnosti nabízet svoji pracovní sílu.

Ačkoliv boj s nezaměstnaností je dlouhodobou a vyčerpávající záležitostí, zdá se, že aktivní politika zaměstnanosti a všechna její opatření, která EU využívá, s sebou nesou příznivé účinky a vedou k postupnému snižování míry nezaměstnanosti, což bylo dokázáno na příkladu Irska.

Při porovnání dvou předložených členských zemí zcela jasně vyvstala potřeba co nejvíce vydajů investovat do aktivní politiky zaměstnanosti, jako tomu bylo právě v případě Irska. To velkou část podpory věnuje rozvoji lidských zdrojů, investuje do vzdělávání svých občanů, zvyšování jejich kvalifikace a nemalé investice putují též na rozvoj vědy a výzkumu. Bylo ukázáno, že tato zvolená strategie je v boji s nezaměstnaností nejprínosnější. Proto ji ve svých dokumentech doporučuje využívat i Evropská unie.

Příznivější údaje vykazuje Irsko i při porovnání postoje k pohybu pracovních sil, které opět hovoří ve prospěch irské ekonomické strategie. Ačkoliv se Německo potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti, a tudíž nový příliv pracovních sil vyvolává obavy z jejího dalšího zvýšení, ukázaly se tyto starosti jako liché. Podle analýzy Evropské Komise totiž nedošlo k tak masivnímu odchodu za prací z nových do starých členských zemí, jak se původně očekávalo. Navíc pro státy, které nepřijaly přechodná opatření, znamenal příchod nové pracovní síly oživení a zvýšení tempa ekonomického růstu.

Použitá literatura

Amsterdamská smlouva [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW:
<<http://www.euroskop.cz/files/9/CC1CBFCC-19F3-4F75-AB00-2FDC972887BE.pdf>>

BAUTZOVÁ, L. Poučení od keltského tygra. *Ekonom* [online]. [cit. 2007-02-10].
Dostupné na WWW: <<http://ekonom.ihned.cz>>

Bílá kniha [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW:
<<http://www.euroskop.cz/files/10/50706BA0-35BA-4560-A4BC-B97A5C60995F.pdf>>

BRDEK, M. *Trendy v evropské sociální politice*. Praha : ASPI Publishing, 2002. ISBN
80-86395-25-1.

BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální
problém*. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

Businessinfo [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW:
<<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/nemecko-souhrnne-informace/ekon-charakter-zeme-makroekon-ukazatele/1000766/36870/>>

Central statistic Office Ireland [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW:
<<http://www.cso.ie>>

CIHELKOVÁ, E.; KUNEŠOVÁ, H. a kol. *Světová ekonomika: nové jevy a
perspektivy*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-455-4.

Český statistický úřad [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW:
<<http://www.czso.cz>>

Eurostat [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL>

HALÁSKOVÁ, R. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. Ostrava : Ostravská univerzita,
2002. ISBN 80-7042-595-4.

HINDLS, R.; HOLMAN, R.; HRONOVÁ, S. *Ekonomický slovník*. Praha : C.H.Beck,
2003. ISBN 80-7179-819-3.

International Labour Organization [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW:
<<http://www.ilo.org>>

KOTÝNKOVÁ, M.; NĚMEC, O. *Lidské zdroje na trhu práce*. Havlíkův Brod:
Professional Publishing, 2003. ISBN 80-86419-48-7.

Legislative Council Secretariat [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW: <http://www.legco.gov.hk/general/english/sec/corg_ser/corg_ser.htm>

Lisabonská strategie [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.ez/42404/119714/clanek/lisabonsky-proces/vyvoj-lisabonske-strategie/>>

LUKÁŠ, Z. Členské státy: Irsko. *Ekonom* [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW: <<http://ekonom.ihned.cz>>

Maastrichtská smlouva [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/files/10/D542A3EA-D7D7-4A7A-B5DF-AECFD1343F8D.pdf>>

MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-08-3.

NIGRIN, T. Hartz III a Hartz IV – přehled reforem a jejich dopady na německou společnost. [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.euractiv.cz/socialni-politika/analyza/nmeck-sociln-reformy-hartz-iii-a-hartz-iv---pehled-ustanoven>>

Organisation for Economic Co-operation and Development [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW <<http://www.oecd.org>>

SINN, H. Pět šoků pro Německo. *Ekonom* [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.ekonom.ihned.cz>>

SLOŽIL, J. Dominují pozitivita. *Ekonom* [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW: <<http://ekonom.ihned.cz>>

Statistisches Bundesamt Deutschland [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.destatis.de>>

VLČEK, J. a kol. *Ekonomie a ekonomika*. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-46-4.

WINKLER, J.; WILDMANNOVÁ, M. *Evropská unie: evropské pracovní trhy a průmyslové vztahy*. Praha: Computer Press, 1999. ISBN 80-7226-195-9.

ZÁRUBA, I. Spolu, a přece od sebe. *Ekonom* [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.ekonom.ihned.cz>>

ZEMÁNEK, J. *Hospodářská strategie keltského tygra* [online]. [cit. 2007-02-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy/z-irsko06.html>>